

Dissertatio inauguralis chirurgico medica de vulnerum lethalitate / [Johann Caspar Isaac].

Contributors

Isaac, Johann Caspar, 1674-1738.

Stahl, Georg Ernst, 1660-1734.

Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halle : C. Henckel, 1703.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sbkbwdx9>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

I. N. 7.

DISSERTATIO INAUGURALIS CHIRURGICO-MEDICA,
DEVULNERUM LE-
THALITATE,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HÆREDE, &c. &c.*In Illustri Fridericiana*GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
ET AUTORITATE

SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROF. PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR.
COLL. FACULT. MED. h. t. DECANI
GRAVISSIMI,DN. PATRONI ac PROMOTORIS SUI ÆTATEM DEVENERANDI
PRO

GRADU DOCTORALI

Summisq; in ARTE MEDICA Honoribus, Insignibus ac Privilegiis
More Majorum solenni obtinendis

IN AUDITORIO MAIORI

Horis ante- & pomerid.

Ad diem Jun. An. MDCCIII.

publicæ Eruditorum ventilationi proponit

JOHANNES CASPARUS Isaac/

Gorlic. Lusat.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Typis Christiani Henckelii Acad. Typogr.

VIRIS

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS
AC PRUDENTISSIMIS

DOMINIS

CONSULIBUS,
PRÆTORI,
SYNDICO,
SCABINIS,

ET

SENATORIBUS,

REIPUBLICÆ GORLICENSIS IN-
CLYTÆ GRAVISSIMIS,

*Dominis Patronis ac Fautoribus suis
'maximè Devenerandis,*

DISPUTATIONEM HANC INAUGURALEM

*in observantissimi animi tesseram
inscribere voluit, debuit,*

JOHANNES CASPARUS Isaac.

I. N. 7.

PROLEGOMENA.

DE Themate quodam Inaugurali me deliberantem, movebat statim à patrio spiritu ingeneratus amor non minus, quàm fervens jam inde à pueritia studium, ad Artem Chirurgicam, utpote ex quâ non minus honoris & commodi Medicis accedit, quàm ex reliquís Medicinæ partibus; atque ex campo ejus fertilissimo, præ omnibus Vulnera scrutari mihi visum erat; hâc tamen ratione, ut non Chirurghi solum, sed Medici quoque partes simul exercere atque defendere mihi esset integrum. Quapropter vexatissimam illam Vulnerum solummodò partem, quæ futura prælagire docet, pertractandam mihi elegeram. Sed cum ex alterâ parte, materiæ hujus obscuritatem perpenderem, ejusdemque difficultatem ponderarem altius, rectius illis relinquendam esse arbitrabar, quibus judicium maturius, eaque facultas, ut tali de re ardua judicare ingeniose, differere subtiliter, collocare aptè atque concinne possint. Ex alterâ verò parte abducebant me ab hoc instituto tot Vulneratorum Historiæ, tot de Vulneribus conscripti Li-

bri. Neminem siquidem latere potest, quantâ cum curâ, quantâque diligentia à summis olim & elapsi præprijis seculi Viris, *Hermanno Corbeo*, *Bernhardo Suevo*, *Melchiore Sebitio*, *Ambrosio Pareo*, *Fortunato Fideli*, *Paul. Zacchia*, *Paul. Ammanno*, *Godofredo Welschjo*, & recentius adhuc à Celeberrimo *Bohno*, aliisque, hæc de Vulneribus materia fuerit enucleata, ut irritò omninò conatu tentare viderer, si hanc doctrinam ex Cathedra recensere vellem. Verum enim verò, cum & lectio repetita in utilibus nunquàm displiceat, & hæc de Vulneribus doctrina usque ad eò necessaria sit, ut quò plura dicantur, eò plura dicenda restare videantur, vicit me quoque ejus utilitas atque necessitas: cum & de futurorum eventu sollicitum esse maxime deceat Medicum & Chirurgum; non solum, ut imminentibus malis obviam eant, eorumque vehementiam ac magnitudinem prohibeant, sed Vulnera quoque ritè rectèque æstimare queant, eorumque pericula impendentia avertant, à Magistratu verò de inflictò in conflictu prohibito vulnere quæsitum, rectum ferre possint judicium, an illud lethale vel non lethale, an sanabile vel periculosum extiterit, vel aliundè mortem attulerit: quò Judici benè informato vel à poenâ reum absolvere, vel eundem secundum leges & statuta punire liceat. His itaque mecum pensatis diligenterque examinatis tantum abfuit, ut desiderio meo obesse potuerint, ut potius tantò acrius & penitus eam loco INAUGURALIS Exercitii sub rationis examen vocare, mecum constituerim. Neque ardua ejus investigatio me detertere valuit, cum planè ejusmodi censores & æstimatores me habiturum certus confidam, qui errata & omissa humaniter sint condonaturi. Tu modò, summe Deus, benedic, quæso, hisce meis laboribus clementissimè,

finè, ut omnia mea cœpta in tuam æternam gloriam,
proximique salutem felicissimè eveniant!

§. I.

Medicam Doctrinam in tres, propter triplicem, quem gerit, finem, Partes, in Commentatoriam, Consultatoriam, ac Renunciatoriam dispesci posse, tyronibus quoque artis medicæ, erit cognitum: quarum prima, ut brevissimis utar, illa est, qua Medicus de his vel illis corpus humanum invadentibus morbis eorundemque symptomatibus redditur certus: altera, cum unus vel plures Medici considerationem status alicujus sive secundum, sive præter naturam cum suis causis & Consequentibus instituunt, cum ritè factâ utriusque Methodi Conservatoriæ ac Curatoriæ per indicationes & remedia applicatione; tertia; si Judex s. Magistratus à Medico vel Chirurgo de ægri vel vulnerati statu, h. e. de Vulneris Lethalitate, de Contagio, de Veneno propinato, de Ingravidatione verâ vel falsâ, de foetus propulsione ejusque strangulatione, de deflorata Virginitate, de Superfoetatione, de Mola, de Monstris, de Hermaphroditis, de sustinendis Tormentis, de Cruentatione Cadaverum, de Morborum, & mortis simulatione, aliisque quàm plurimis, judicium sive sententiam suam postulat. In hac autem Renunciatoria locum supremum faciliè meretur Vulnerum Lethalitas; non solum, quod omnium fermè difficillimum ac summè spinosum sit Medicum de Vulnerum Lethalitate judicium, sed quoque, cum frequentissimè omnium accidat, ut de Lethalitäts quæstione lites ac difficultates maximæ à Jure-Consultis proponantur, ad quas dirimendas ac decidendas Magistratus unicè proptereâ à Medicis informari desiderat, an vulnus inflictum Lethale fuerit, per se, an verò per Accidens. Faciliè aliàs contingit, ut innocentes capitaliter puniantur, qui debebant absolvi; è contrario nocentes dimittantur, in quos oportebat realiter animadverti.

§. II. Ut ergo in hoc meo instituto omnia clara, nec sine ordine proponantur, ad duo statim respiciendum erit, Vulnus scilicet, ejusque Lethalitem. Primum quod attinet, intelligunt sub hoc nomine Medici & Chirurgi communiter omnem continui solutionem in partibus quibusdam tam mollioribus, quam durioribus, ab instrumento aliquo secante, rumpente vel pungente factam, cum humorum stillicidio plus minus notabili. Istam vero solutionem, quæ ex causis internis quandoque contingere solet, intellectam heic minimè volo, sed vulneratum, einen *Verwundeten* / cui vi externâ, veluti instrumento quodam vulnus illatum est, hac in Dissertatione suppono.

§. III. Ex tali tamen descriptione statuere neutiquam debes: lethalitatis formalitatem semper consistere externè in solutione continui: siquidem constat: etiam ex violento ictu circa regionem epigastricam, ex inflata alapa & commotione Cerebri mortem subsequutam fuisse subitam: quamvis nulla sensibilis continui solutio deprehensa fuerit, imò nulla externæ vel internæ læsionis apparuerint vestigia: qualia exempla plurima ex lectione Autorum, *Benivenio* imprimis de *Abdit. Morb. caus.* adduci possent. Sic legere licet apud *Hippoc.* de virgine illa pulchra, quæ percussa à muliere amica ludente latâ manu ad Synciput, oborta vertigine & respiratione privata occubuit. Testati id quoque *Zacch. in Quest. Med. LL. Lib. V. Tit. 2. Q. 10. n. 3. 4.* quod tales percussiones & ictus validi, quacunque in parte, præcipuè tamen in capite, in stomacho, in pectore, & regione hepatis sine omni dubio proximæ causæ mortis esse possint, etiamsi nullum ab extra appareat nocumentum, nulla continuitatis solutio. Nec rationi absolum videtur: quoniam violentia talis externa ad vasculorum internorum dilacerationem, partium nervosarum sensationem exquisitissimam, qualis superioris stomachi orificii est, cerebri medullæque oblongatæ concussionem validam suscitandam est aptissima, quibus denique Epilepsia, Apoplexia, Catoche, Lethargus, similesque affectus tanquàm comites pressis vestigiis succedunt.

§. IV. Quemadmodum v. Vulnera non ad eandem semper in-

infiguntur mensuram, sed vel mille modis variant: Ita variae ab Autoribus recensentur differentiae, quæ desumuntur vel ab ipsorum Essentia, vel à parte læsa, vel quantitate & figura, vel ab instrumentis. Horumque intuitu vulnera apparent nunc simplicia, nunc composita; alia carnosa, nervosa, arteriosa &c. alia magna, parva, superficialia; alia longa, lata, profunda, brevia, angusta, rotunda, transversa, obliqua, æqualia; cæsim alia, alia punctim inflicta observantur: quæ læsiones omnes ideò notandæ veniunt: quod tendinum, nervorum & juncturarum vulnera periculosiora semper sint simplicibus carnosis, omnia interna periculosiora externis, omnia punctim inflicta periculosiora cæsim factis; globis pulvere pyreo explosis inflicta, & omnia alia cum insigni contusione partis facta, periculosiora cæteris. Omnia capitis vulnera, etiam minima, sint maximi faciendæ, maximè tamen ea, quæ accidunt in futuris. Pro harum enim aliarumque circumstantiarum diversitate, ac ratione Symptomatum, lethalitas non rarò cognoscitur ac judicatur.

§. V. Differunt denique vulnera inter se ratione periculi, & hujus respectu sunt vel mortalia, quæ ad vitam necessariæ virtuti impedimentum objiciunt, ut placuit Hippoc. dicenti L. V. Aphor. *Vesicam incisam, aut cerebrum, aut Cor, aut jecur, aut diaphragma aut renes, aut intestinorum aliquod gracilium, mortale;* vel periculosa, qualia ferè omnia in rinfeca sunt, quoniam ab extrinseco aere ipsa alterantur, & Spiritus offenduntur, ac etiam virtus, quæ humanam naturam solet fulcire destruitur. Habet ergo se tanquam anguis in herba latitans. Sic talia deprehendimus in læsione Cranii & Meningum, quando vulnera cranii ex incuria vel negligentia nimis citò consolidantur, & ita ferossæ ac purulentæ materiæ exitus intercipitur, vel retinetur, quæ tantam acrimoniam tractu temporis contrahit, ut non tantum cerebri substantiam, aliàs mollem ac spongiosam, verum etiam ipsum cranium corrodat indeque necessariò varia ac periculosa symptomata, nisi evacuentur tempestivè, subsequantur. Item in punctura nervorum, propter eorum sensilitatem & communitatem, quam cum cerebro habent, &

& subsequenter spasmus. Unde illud divini Hippocrat. certificatur: *In vulnere spasmus superveniens, ut plurimum mortale.* Caveas vero ne vulnera hæc inter se confundas, & *insanabilia* pro *lethalibus* judices; cum lethalia quidem insanabilia dici mereantur, hæc verò ab illis toto coelo differant. Res in Exemplis erit clarior. Singularis planè prostat observatio, quam *Platerus* scriptis suis insertam reliquit, viri cujusdam in abdomine fauciati, refertque de illo, istum per plures annos per fistulam à vulnere intestini atque abdominis remanentem, feces alvinas quotidie excrevisse, qui tamen ad cæteras partes omnes satis validus vixerat, alia ut taceam. Parili ratione differunt periculosa à lethalibus. Quid enim accidit frequentius, quam ut quis levi ex plaga vitâ discedat. Exempla iterum qui velit, adeat *Guilielmum Fabritium*, inveniet ibi Virginem nobilem, quæ casu vulnusculum in vertice contraxerat, ubi cutis vix læsa fuerat. Illa, quia neque inflammationem sentiebat, primo & secundo die, vulnus seu potius contusionem, planè neglexerat. Tertio die incoepit parum dolere: quapropter barbitonforem accersivit, qui rasis crinibus, cutem vix læsam animadvertens, virginem irridebat. Quarto verò capitis gravitate & febricula correpta est. Medicus ad ipsam vocatus, offendit ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos & linguam aridam, ita ut, sequenti die è vita discesserit. Aperto capite, sanguinem sub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas invenerunt; Cranium tamen nequaquam læsum. Fuit, hoc vulnus maximè periculosum, nec tamen lethale, cum sanguis extravasatus, maturè discuti, aut trepanationis beneficio evacuari potuisset.

§. VI. Ex hac multiplici differentia erui solet plerumque vulnerum Lethalitas, de qua in genere breviter dicam. Scilicet verbum *θανάσιμον*, *lethale*, vel *mortem inferens*, non uno modo, sed *tripliciter*, in Foro Medico accipitur; scilicet 1. pro eò, quod *κακόν* vel *κινδυνώδες*, malum, pravum, perniciosum, ac *periculosum* est; 2. pro eò, quod *θανασιμώτερον καὶ χαλεπώτερον*, *maximè periculosum*, & ut plurimum cum vitæ periculo est; &

& 3. pro eo, quod ἐξ ἀνάγκης, *simpliciter, absolute, & necessario* mortem inferre solet.

Τὸ *Lethale*, porrò aliter à vulgo, aliter à Medicis accipitur. Vulgus omne id vulnus lethale esse dicit, si citò mors illud sequatur; absque ulla tamen ulteriori deliberatione aut inspectione vulneris. Verum aliter Medici voce illa utuntur, & nonnisi id vulnus lethale appellant, quod *per se ac sua natura* mortis causa existit, adeoque nec aliquot dierum morâ dilata vulnera, è lethalitatis reatu eximi heic queunt, sed æque lethalia sunt, & esse possunt, quoniam, quod differtur, non auferitur, lethum. Hinc tam ex fundamentis artis, quam veterum pariter ac recentium Medicorum autoritate, nata est divisio, quâ dispescentur vulnera, in Lethalia seu θανάσιμα ἐξ ἀνάγκης, hoc est, ex *necessitate*, vel *simpliciter & absolute* lethalia, quæ sua naturâ, *immediate*, ac inevitabili necessitate, omni spe sanitatis defalcata, nullo interveniente symptomate, lethum inferunt; ac nulla ope, nulla cura, nullisque remediis peritorum, corrigi aut declinari possunt, quæ lethalia *ab initio*, dicit B. Redekerus, in dissert. de vuln. hab. Et quæ πάνυ, πολλάκις, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, sæpè & ut plurimum, mors excipit, h. e. quorum curatio *ut plurimum* malè succedit; quæque concomitantia habent symptomata gravissima, licet *non semper* mortem inferant: quæ Lethalia *ab effectu* dicit modò laudatus Redekerus: quanquàm accuratius summè periculosa eadem vocaveris: v. g. vulnera *cerebri* minus profunda, & in quibus copiosa saburra humorum in superficie cerebri colligitur, quæ saburra non potest subtrahi, nisi interdum fortuito naturæ motu: vel si cruentorum humorum saburra colligatur in cavitate *thoracis*, & copiosus sanguis coagulatus seu effusus sit, ex vasis sanguiferis. Etenim si forte fortuna beneficio naturæ illa saburra iterum substantiam, & per horum bronchia cum tussi evacuetur, fieri potest, ut thorax liberetur, sicque ægrotans reconvalescat; vel si beneficio motus thoracis & convenientis situs patientis, cruor coagulatus bene protrudatur versus vulnus, sicque extrahi possit. Sic accidit quandoque, ut *intestino-*

rum vulnera majora minoravé curentur; si nimirum intestinum læsum præcisè attigerit vulnus, & unà cum musculis abdominis concreverit. Et sic in reliquis. Tertiò, dantur vulnera, ex quibus ut talibus, percussus non perit, sed pro diversa medentis industriâ vel peritiâ, vel ægri convenienti pravoq; regimine, vel aliis circumstantiis, *modò* convalescit, *modò* fatis cedit, quæ *κατὰ συμβεβηκός*, per *Accidens* Lethalia, pronunciari possunt.

§. VIII. Judicantur vero vulnera lethalia nec ab Essentia vulneris, nec sua magnitudine, nec à concursu Symptomatum, sed solum à vulneratæ *partis* natura, propriisque solutæ unitatis differentiis. Nam si aliquod vulnus *sua essentia* esset lethale, vulnera omnia semper necessariò essent lethalia, nulla salubria; cum tamen alia *lethalia*, alia *tuta* nuncupentur; alia verò, quæ medio quasi consistant loco, ac *periculosa* dicantur. Sic quoque magnum sæpe numero tutum, parvum verò perniciosum esse, quotidie experimur, de quibus in seqq. plura dicenda erunt. Nec ratione symptomatum; posito, ut quis accepto in digito vel aliâ ignobili parte, vulnere, oborta inflammatione aut spasmus intereat: lethale propterea illud esset appellandum. Minimè gentium: cum talia symptomata nunquam vulnera suâ naturâ lethalia constituere possint, quanquam æger morti sæpissimè succumbere teneatur. Hoc suo jam tempore expertus est *Hippocrates*, dum scripsit: *Moriuntur homines ab omnis generis vulneribus, quamvis in vilibus locis, & nulla re gravia esse videantur.* Quotidiana etiam fati comprobatur Experientia: multos levibus acceptis vulneribus, aut certè minime exitiosis præter opinionem tamen interiisse: quæ res ad Judices delata non modicè illorum animos exercuit, unde nimirum potissima extiterit mortis origo.

§. IX. Rectius ergo Lethalitas ex *partium* dignitate ac necessitate, propriisque solutæ unitatis differentiis agnoscenda ac judicanda erit. Tales partes nobiles omnes sunt, quæ in corpore nostro principatum tenent, ac fontes sunt facultatum; nimirum Cor, cerebrum, jecur, pulmo ac ventriculus, quem veteres Medici propter magnam illius actionis ac necessitatem Regem corporis nuncuparunt; medulla spinalis, quæ ejusdem notæ cum cerebro esse censetur, estque
velut

velut alterum quoddam cerebrum partibus omnibus, quæ sub capite sunt; septum item transversum seu diaphragma, arteria, aspera seu trachea, intestina tenuia, atque vesica urinaria, folliculus felleus; quæ partes omnes, si semel læsæ ac divisæ, *difficulter* admodum coalescere possunt, cum tamen necessaria vitæ actionem exerceant; Os pariter ventriculi, exquisitissimo sensu præditum, máximaque afferens symptomata; arteria magna, vel vena magna seu cava læsa, sanguinis repentinâ effusione vitam destruentes, & quæ sunt aliæ.

§. X. Super horum vulnerum lethali-*tate*, pro necessaria Judicis informatione, sententiam suam deponere jubetur Medicus. Sed quis, quæso sagacissimus quoque fundamentaliter ac sub sancta conscientiæ fide, has vel illas partes, & quomodo, sauciatas esse certò affirmabit, nisi accuratissima vulneris lustratio præcesserit? Hæc neglectâ, nunquàm lethali-*tatis* & Non-lethali-*tatis* causa certis firmisque inniti poterit fundamentis, adeoque nec judex occisorem ordinaria pœnâ afficere valebit, dum in iis, quæ de sanguine humano agunt, probationes dubiæ ac semiplenæ ad mortem inferendam non sufficiunt.

§. XI. Ex his, ut puto, statim apparet, Inspectionem vulneris ad judicii rationalis concinnationem maximè esse necessariam, quæ juxta Celeberrimi *Welschii* ductum nihil aliud est, quàm *sedula, diligens, & accurata*, in vulneris conditionem ac qualitatem, à Medico & Chirurgo, à Magistratu legitimè requisitis, ad Judicis super Lethali-*tate* vulneris informationem, instituta inquisitio.

§. XII. Cùm vero arduum hocce negotium duabus saltem personis, Medico ac Chirurgo, unicè ferè nitatur, absolutæ quoque necessitatis erit, ut anatomica æque ac Chirurgicâ scientiæ probe sint imbuti, exactoque disseccandi Cadavera artificio instructi. Hos tamen, dum nomino, Medicum præprimis intelligo; cùm sæpè contingere soleat, ut hic ignarum hujus rei Chirurgum informare, aut ipse, urgente necessitate, sectionem administrare debeat, præprimis si conscientiosus sit Medicus. Is profectò sectionem manibus propriis potius administrare debet,

quàm rudioribus illis fociis eam committere, qui imperitia sua partes potius lacerant ac perforant, quam vulnera investigant. Melius enim est cruentas manus, quàm conscientiam maculatam possidere. Imò impossibile, ut Medicus in dicenda sententia semper certus esse queat, nisi sedula inquisitione, ipsissimas ad-moverit manus. Hâc verò ratione relatio ejus firmô ta'o stare potest, quæ basis est ac fundamentum, juxta quod in Medicorum Collegiis Lethalitas vel simplex vel absoluta finaliter deciditur.

§. XIII. Quodsi itaque sit, ut totum inspiciendi ac inqui-rendi negotium in rerum anatomicarum notitia consistat, facile patere arbitror: illud non soli Chirurgo, multò minus imperi-to barbitonfori vel balneatori, esse committendum; cùm quo-tidiè experiamur, dari quamplurimos, qui Anatomiam satis crassâ Minervâ excoluerunt, & in sectionibus corporum huma-norum minùs sunt versati, quàm laniones, aut alii hujus commat-is, qui plures sectiones in mensa celebrarunt, quàm in Theatro Anatomico: qui pericranium cum pericardio, arteriam ma-gnam cum arteria aspera, tendines cum nervis confundunt, sic-que miserè errorum scopulis impingunt: horum imperitiam et-iam adducit celeberrimus *Volcherus Coiterus*, dicens: Deploranda est quorundam inertia atque stupiditas, qui vesicam pro ven-triculo, vermes pro nervis, pulmonem pro hepate demonstrant, & monstrosa atque absurda credulis spectatoribus narrant. Sic quoque *Ammannus* se vidisse testatur Chirurgum, quendam, qui sangvinem congrumatum in vulnere sinistri hypochondrii, pro liene aspexerat. Nonnè & adhuc hodie proh dolor! talius-modi deprehenduntur, qui hoc doctrinæ genus superficialiter tractant, canis ad instar è Nilo bibentis, atque experientia, quæ vel maximè requiritur, planè destituuntur; qui sine rerum ne-cessariarum studio & Theoria prævia arti se mancipant, imò haud rarò non citra temeritatis notam extra limites orbitæ suæ divagantes in Medicinam involant; dumque Empyricorum mo-re ex sinistrâ licet perversâque remediî cujusdam surrepti appli-catione casu fortè talem qualem effectum sentiunt, de quo gloria-ri quodammodo possunt, Medicis statim ipsis pares æstimari

volunt, morborum curationi se applicant, quorum terminos vix norunt, aut enunciare valent. Quomodo ergo homines isti relationem de Vulnere inflictio concinnabunt, anatomiae & Chirurgiae fundamentis consentaneam?

§. XIV. Majori itaque jure isti à Magistratu adhibendi sunt, qui manibus oculisque curiosis humani corporis structuram, partium nexum, juncturam membrorum, viscerum situm, absconditos perplexosque vasorum meatus, exploraverint diligenter: nec adeò refert, ut sectionibus istis Doctor intersit legitime promotus, cum & talis ob scientiae anatomicae exercitiique crebrioris defectum, vulnera dijudicare nequeat, sed sufficit, modo Practicus, modò Candidatus, modo sit expertus, & fundamentalem solidam & perfectam artis anatomicae habeat notitiam, sui que judicii rationem reddere queat, ut in vulneris qualitate inquirere, & super lethalitate ipsius judicare sufficiat: quò etiam respexit *Angelus Aretinus* in Proem. Inst. dicens: Quando aliquid committitur faciendum alicui, debet committi illi, qui sit peritus in eo, quod faciendum est, & debet esse peritus totius artis, non partis tantum.

§. XV. Est autem res hæc maximè ardua atque spinosa: cum non de glande hic quærat legenda, sed humano sanguine & vita. Lucidis proinde & indubiis omnino opus est probationibus, non turbidis innitendum conjecturarum fluctibus; hoc est, non sufficit vulneratum esse mortuum, sed necesse etiam est, ut causa quoque constet vulneris atque conditio. Aperiendum est corpus, manus nostræ oculatæ sunt, credunt, quod vident. Hinc recte hodie receptum est, solenni quasi Magistratus sententia, de jure & consuetudine, examen vulneris committere Medico & Chirurgo, secandi peritis, & rerum anatomicarum gnaris, qui juxta artis fundamenta omnia minima peragunt, ita quidem: ut dirigente, nec tamen otioso, Medico professionem instituat Chirurgus, medici minister, ita tamen, ut sedulo sibi caveat, ne ante cadaveris sectionem, stylo vel instrumento aliquo ferreo, in vulneris profunditatem inquirat, cum ita vel vulnus dilatari, vel aliæ partes interiores lædi facile possint: hicque

in fordidis ac vilioribus operationibus Medicum sublevet, ipsasque manus aperturæ cadaveris admoveat: iste verò super vulneris qualitate dicat sententiam. An vero etiam Chirurgus isque solus, ut nonnulli statuunt, sententiam suam super lethalitate vulneris coram Iudice deponere possit, lubentissime affirmarem: si modò eorum relationibus sine Medici comprobatione fidere integrum esset; cum talis depositio ejusmodi sit opus, quod sanè prudentiorem conjecturam & ratiocinationem requirit. Ast quali peritia nonnulli trivialium tonsorum sint præditi, paucis jam §. 13. explicatum est; dum nimirum in hac utilissima pariter ac maximè necessaria scientia anatomica ita male sunt versati, ut nec Calvariam sine meningum ac cerebri laceratione aperire, nec reliquarum cavitatum viscera multominus vasorum ramificationes promptè discernere queant. Hac sane ratione tesseris & sorti opinor tutius committeretur hocce negotium, quàm temerariæ horum tractationi, ineptæque relationi & futili judicio; quanquam alias munus hoc deponendi etiam Chirurgus, quatenus docto, experto, artisque suæ optime gnaro omnino committi posset. Et ne omnia absque ratione me dixisse videar: liceat mihi inter alia hæc verba ad Facult. Med. Lipsiensem transmissa, & ab *Ammanno in Prax. Vuln. Leth. p. 170.* approbata adducere: *weil ihnen absque Medico nicht zu kömmt / noch ihr Verstand (inmaßen derer hierzu gehörige Verstand und peritia nochmahls negiret wird) so hoch hinaus langet/absque rationibus ceu brutum, super lethalitate vulneris zu judiciren.*

§. XVI. Et quemadmodum tale judicium sanguinem hominis concernens in hac functione medica secundum Hippocratem admodum difficile est: tanto sic major requiritur diligentia, ut talis inspectio sedulò, diligenter & accuratè instituat, quo Medicus de qualitate vulneris rationem reddere queat sufficientem: quod ex voto contingit, si læsionis modus non solum vulnerisque accidentia cum industria attendantur, & fideliter examinentur; sed ab adstantibus quoque alternatim, aliud quasi agendo, in litis occasionem, armorum genus, vulne-

rati conditionem & alias inquiratur conditiones, eaque omnia, quæ circa vulneratum à principio læsionis usque ad mortem fuerint acta, probè cognita fuerint, atque perspecta; hæcce enim singula, quæ scilicet nostrâ intersit referre, planè per-
cunctari, fides omnino nostra atque integritas poscit, quibus deliberatius domi omnibus denuò ponderatis, non minimus acquiritur rei prægustus: hisce vero neglectis, fieri aliter non potest, quam ut Inspectio illegaliter peragatur, læsionis phænomena minus accuratè referantur, circumstantiæ insufficienter exponantur, ex quibus variæ dein Magistratui oriuntur difficultates, ob quas se extricare non conceditur, ficque reum vel absolvunt, vel innocentem damnant: non attendentes aurea verba *Sebitii de Exam. Vulner. Leth.* Magnum quippe crimen est, & impietatis plenissimum, eum, qui a mortis pœna liberari potest, falso & iniquo testimonio reum facere; peccatum maximum, servare velle illum, quem ob vulnus illatum lethale, leges homicidarum pœnâ damnarunt.

§. XVII. Medicum porrò in iudicio de Vulnerum Lethalitate ferendo, liberè omnia, ac sine fuco proferre, nihil subdolè, nihil testè loqui, ab omnibus item præjudiciis, hypothesebus & casuum identitate liberum esse oportere *Melchior Sebitius in Exam. Vuln. Part. 3.* optimè inculcavit, dicens: Oportet hoc in casu animum habere ab omni affectu vacuum credendo, DEUM καρδιωγνώστην nobis adesse, & factorum nostrorum omnium Inspectorem esse oculatissimum, sique contra veritatis ac æquitatis legem sententiam tulerimus, vindicem severissimum, sin pro veritate steterimus, Fautorem ac remuneratorem benignissimum &c. nec non *Codronchius meth. testif. Cap. 3.* hic verbis: Medicus qui de morbo aliquo vel vulnere sententiam suam religiose testificari debet, ante omnia animum ab omni affectione perturbationeque liberum vacuumque eum habere oportet, & veritatem sectando mendacium odio prosequi: ideo requisitus à Iudice, qui juxta formam vel ordinem juris interrogat, veritatem dicere debet, qualibet utilitate vel ratione speciei boni vel honesti seposita &c. Eodem modò graviter peccare, manusque suas sanguine innocenti maculare

Medicus potest, si in deponendo præcipitania peccet juxta *Fi-
eni* verba *Semiſt. Part. 1. Sect. 4. C. 1.* Si Medicus nimis temerarie
judicat, reus est ipsemet mortis & supplicii vulneratoris. Hinc
monitum *Guidonis de Cauliaco de vulner. Cap. I.* notatu maximè di-
gnum est; quando dicit: Non sis, rogo te in judicando velox
& subitus, sed deliberatus & prævisus: nec non *Fort. Fidel. de Re-
lat. Med.* inquiens: Nihil dices, quod non satis digna medita-
tio judiciiue maturitas elaboravit: Neque enim in gravi &
difficili quæstione, & quæ forsan à vulgari intelligentia remo-
tior sit, dedecebit Medicum, doctum licet, usuque ac literis
præstantem, justum aliquod temporis spatium exposcere, ut
consultis Autoribus de re proposita sententiam ferat.

§. XIIIX. Finis denique hujus inspectionis primarius nihil
aliud est, quàm vulneris omniumque circumstantiarum cogni-
tio, & certitudo, ut Medicus formaliter judicare queat, an ex
vulnere ipso, an alia de causa æger perierit. Et si judex justi-
tiæ imprimis administrandæ, ac homicidii puniendi gratia, à
Medico sententiam super lethalitate rogat, iste ex vulneris de-
scriptione lethalitatem legaliter possit æstimare. Habet enim
hicce à Zelote illo maximo DEO, ut in omnia facinora ac de-
lictorum genera, sic in hoc detestandum scelus, homicidium
puta, seriò animadvertendi officium, quod sacris in literis Num.
XXXV. v. 16. 17. 18. 19. 30. perspicuè obsignatum dedit.

§. XIX. His peractis, quæstio adhuc superest: an inspectio
semper celebrari debeat: dum *Illustr. Stryckius de Jur. Sens. Diff.*
1. c. 3. aliique putant: Inspectionem cadaveris haud semper ad-
eò necessariam esse, quin, illa neglecta, pœna ordinaria in occi-
fore locum habeat, ubi scilicet lethalitas statim ex breviori vi-
tæ termino & morte, vulnerationem immediatè excipiente,
maximè probabiliter concludi posset. Tali in casu, tanquam
re certâ, sectione non opus habere Judicem existimant. Sic
& clarissimus *Felmannus C. 54. §. 4.* ubi homo ex vulnere statim
atque ictus, mortuus fuerit, rem tam claram esse, putat, ut
nullis opus sit conjecturis, ne inspectione quidem vulneris. Ve-
rum enim verò, prostant observationes non paucæ, ubi vulnus
imme-

immediatè mors susceperit, cum tamen læsio isthæc minime extiterit causa mortis, sed potius morbifica ipsius ægri dispositio. Finge latentem hydropem. Finge, inquam, interiores partes thoracis occupasse Apostema quoddam, perfoditur pectus ad exitum usque ægri subitaneum, quomodò in præsentì cadavere ejusmodi mortis ætiologia erit concipienda? Tale quoque exemplum docet *Bonet. in Anatom. Pract. L. IV. S. III.* ubi juvenis robustus satis nocturnis horis à duobus ebriis gladio duobus locis punctim fuerat transfossus, primum vulnus prope claviculam dextram antèius inflictum, alterum prope scapulam sinistri thoraci adactum, qui etiam 14. die anhelus expiravit. In dissecto cadavere, cætera sano, nullum vulnus profundum inventum est, nec ulla pars interior læsa observari potuit: sed ingens copia maximæ purulentæ candicantis, in sinistra cavitate thoracis, instar empyematis profiliit, sine insigni foetore, quæ aliquot mensuras facillè expleverat, & diaphragmati incumbens respirandi difficultatem & dolorem ejus partis auxit: ex pericardio crassissimo pus quoque emanavit. Hinc rectè quærit dictus hic Autor: an ex vulneribus homo perierit, an potius ex apostemate thoracis interno, quod fortè in conflictu ruptum fuerat. Finge porrò, laborare quendam polypo cordis vel alius partis nobilioris, accidit ut hoc vel illo actu ex improvìso caput ejus lædatur, excandescit, sanguis ebullit, & brevi sequitur mors: quæritur: an hic ex vulnere perierit, an ex fervore sanguinis ab ira nimium concitato suffocatus. Talia exempla plura Celeberr. *Bohn.* in Tract. suo de *Renunc. Vuln.* allegavit, quæ ex sectione Cadaverum ipse observavit. Et inter alia refert: Nobilem, cui quilibet summam senectutem promississet, ad latus uxoris repentè occubuisse, ,cujus subitanæ mortis causa in cadavere, ruptura sinistri cordis ventriculi prope ostium aortæ, hinc cruoris ad pectus profusio deprehensa fuit. Hunc ergo, pergit modo laudatus *Bohnius*, si paucis ab obitu horis leviter fauciari contigisset, e. g. in abdomine, nonne ex vulnere mortifero decessisse autumas-
set? Aliud recenset *D. Philipp. Jacob Sachs* in *Eph. Germ. dec. I.*

anno 2. obs. 122. in schol. ubi: Hoc ipso, scribit, anno 1671. Mens. Apr. Uratislaviæ ancilla quædam servi cujusdam nimiam jocandi licentiam frenatura, cantharo parvo ligneo circa tempora percutit, qui scalas quidem descendit, in atrio tamen in terram concidit, & exspirat: aperto capite interius NB. nulla certa vestigia mortis causæ inventa fuerunt. Quis ergo de certo affirmare audeat, hunc servum ex vulnere, tanquam sola & unica causa mortuum fuisse. Ex his omnibus satius, ni fallor, apparere arbitror, inspectionem vulneris semper adornandam esse, ut pateat, quænam pars aut partes corporis læsæ sint, & quomodo læsæ: imò non illæ partes tantum, ad quas vulnus penetrasse ipso statim sensu patet, inspicere debent, sed & vicinæ, & quæ quocunque modo suspectæ esse possunt læsionis, caput præprimis, in quo integumenta sæpè externa integra, minusque tumida aut sugillata comparent, ipsaque cerebri involucra ne quicquam violentæ impressionis ostendunt, sub dura nihilominus meninge ac inter cerebrum & cerebellum notabilem cruoris copiam reperimus. Quapropter non unus tantum venter, sed plures imò omnes aperiendi, horumque recessus & contenta perlustranda sunt. Imò totum cadaver externe probe considerandum est, an in eo tumor, livor vel ictus conspiciatur. Quodsi vero cadaver sine inspectione terræ mandetur, vulneris lethalitas non solum redditur sublesta vel dubia, sed nullitatis quoque vitio afficitur Processus, liberaturque homicida à pœna ordinaria juxta Carpzov. *Qu. 26. n. 50. seqq.* Feltmann. *de Cadav. Inspect. Cap. 61. th. 6.* De quibus tamen rebus ipsi JCTi viderint.

§. XX. Adornetur verò hæc investigatio satis tempestivè, h. e. sine omni morâ, & mox ab obitu vulnerati, dum de homicidio constat, ut nec dies, divino cultui dedicatus excipiat; maximè æstivo tempore, quo cadavera facilius putredinem contrahunt: ne superveniens putredo, hincque concitatus foetor Medicum ab Inspectione exactiore terreat, ipsumque cadaver temporis tractu alteretur, putrescat & corrumpatur. Quomodo quæso vulneris qualitas accuratè cognoscetur,

tur, præsertim in iis subjectis ubi veneni suspicio adsit. Extali namque immutatione, alteratione ac putrefactione internarum partium nihil certi determinari poterit, aut assumti veneni suspicio augebitur, cum tamen nihil fuerit assumtum; aut imminuetur, quatenus alteratio talis ventriculi, aliarumque partium à corrosivâ veneni substantia reverà facta, putredini instanti accensibitur. Hinc rectè *Facult. Lips. Med. d. 1. Dec. anno 1671.* ita respondit: So geben nach fleißiger Erwägung aller und ieder Umstände/ wir demselben zu freundl. Antwort/ daß zwar zu wünschen gewesen/ diese Besichtigung wäre zu rechter Zeit/ und nicht in einem Cadavere, so schon 8. Tage/ und zumahl Sommers-Zeit unter der Erden gelegen/ angeordnet worden (wie wir denn in dergleichen Casibus keinen Medicum schuldig zu seyn erachten/ seine Famam, und gesunden Leib in Gefahr zu setzen) da denn noch ein mehrers circa lethalitytem hätte eingebracht werden können &c. Sic loci quoque habenda est ratio, ut sit conveniens inspectioni, minimè obscurus nec clausus, sed si nullæ circumstantiæ dissuadeant, perficiatur sub aurâ liberiori hoc negotium, sic eò feliciùs non modò facesset, sed operantes quoque & adstantes ab ejusmodi putrilaginosi effluviis relinquuntur immunes.

§. XXI. Operatione hac anatomica, vulneris nimirum secundum artis leges regulasque peracta, diu adhuc plenâque fide est decernendum, antequam Medicus sententiam suam de Lethalitate concipiat, eamque ad judicem deferat, semper secum reputans, tale opus esse, quod tam caro luitur; sanguinem esse hominis profusum, qui ad cœlum clamat, si immeritus ense Carnificis profundi debeat. Rectius vulnus antea ab ipso probe perspectum, nunc ad sequentes circumstantias tam primarias quam secundarias justè examinet, ejusque lethalitytem vel Non-lethalitytem eruat. Inter primarias occurrit vulneris magnitudo, ejusdem qualitas ac figura. Secundariæ sunt dispositio corporis nativa & ætas: morbi antecedanei ac combinati, loci atmosphæra item Symptomata, ægri diætâ, animi pathemata, & Chirurgi vel Medici peritia ac solertia diversa. Singula breviter attin-

§. XXII. Primò ratione texturæ considerandum est, an pars læsa sit musculosa, an nervosa vel tendinea: quia pro diversitate hujus læsionis majora semper vel minora ex surgunt symptomata. Sic tendinosarum partium vulnera, ut asperæ arteriæ, vesicæ, & Circuli nervei diaphragmatis, carnosus semper sunt præsentius periculosiora, ob convulsionum gangrænæ sphacelique metum, quæ citius miseros hos homines ad Acheronta, sine viatico emigrare cogunt. Deinde videndum, quomodo vulnus sit collocatum, an in loco profundo & abscondito, an deligationi magis accommodato, an vasa sanguifera interna vel externa solutionem passa. Talia certe vulnera, ob hæmorrhagiam incompscibilem, haud vocant periculo. Quomodo enim sauciatis visceribus vasis venosis vel arteriosis ligaturas, stringendo sanguini necessarias, activa vel passiva remedia applicabis. Lethalia ergo evadunt, solùm propter ἀδυναμίαν curandi.

§. XXIII. Quantum actio partium læsa vel denegata ad lethalityatem conferat, vulgaris est observationis. Quis nescit, ex læso & vulnerato nobilissimæ actionis organo, Cerebro, hominem fieri Lethargicum, Epilepticum, fieri Apoplecticum? Quis nescit, ob denegatum ex transossorum musculorum œsophagi, usum & officium, gravia vitæ imminere pericula? alia ut taceam, in quibus manifesta claraque consistit mortis significatio.

§. XXIV. Magna verò vulnera quid sint, quidque valeant, per se patet. Tribus tamen modis magna fieri apud *Paræum* legimus: scilicet propter solutæ unitatis & divisionis magnitudinem; vel propter principatum partis, qui ex actionis præsentia pendet; vel propter magnitudinem & Cacœthiam, totiusque læsi corporis cacochymiam, aut debilitatem. De secunda specie dixi, de tertia mox dicam, de prima id refero: magnum quipem vulnus judicandum esse secundum longitudinem, latitudinem & profunditatem. Sed quemadmodum leve vulnus nervorum vel medullæ spinalis, per consensum univertsales convulsiones spasmosque lethales producere potens sit; imò quo angustius *pectoris vel abdominis* vulnus, eò periculosius: sic longum latum-

cumque sine manifesta majorum vasorum sanguiferorum læsione nihil periculi portendere sæpe cognoscimus. Nec parum refert, si de qualitate vulneris Medico constet, an *contusa* vel *venenata*, aut qualia, dum singula semper notabiliter differunt. Vulnera enim venenosa quadam materia infecta, stomacho, vesicæ & renibus ardorem inferunt, singultum excitant, tremore & horrore totum corpus concutiunt, anxietates inducunt, respirationis libertatem intercipiunt, veterno hominem consopiant, & stupefaciunt, capiti vertiginem, oculis caliginem, sitim, hæmorrhagiam, febrem, vomitum indefinentem, faciei ruborem, lividitatem, pallorem, virium exolutionem, & alia multa sæpissimè inferunt: Et dum horum venenorum non eadem semper observatur formalitas, hinc nec de iisdem alexipharmacis, horumq; antidotis semper constare potest, ob quam varietatem, vulnera talia *venenosa*, profundiora præprimis, *lethalibus* communiter accenseri solent. Docet id quoque *Excell. Bohn. de Renunc. Vuln. p. 73.* Spectat huc, inquit, vulnerum venenositas, ab instrumentis lædentibus venenatis impressa, quorum quaecunque & quomodocunque ab his illatum, lethale. Ejusd. opinionis fuit *Zacch. Quæst. Med. Leg. L. 5. Tit. 2.* nisi constaret, arma ipsa fuisse venenata, tunc enim hæc præsumptio esset adeòurgens, ut ex se ipsa sola facere posset, evidentissimam conjecturam, quod vulneratus ex vulnere mortuus sit, etiam cæteris omnibus conjecturis & præsumptionibus in contrarium facientibus: Sententiam confirmat quoque *Hildan. de Sclopetar. Cur. Cap. 2. p. 953.* ibi nonnulli detestandi homines, pernicioso, lethaliq; veneno globos inficiunt, adeò, ut minima quoque vulnera evadant lethalia.

§. XXV. Nec minorem difficultatem vulnera *contusa* genere videntur, quæ à sagittis, sclopetis, igniariisque machinis infliguntur. Glandes enim plumbeæ sclopetis explodi solitæ, rotundæ sunt, s. obtusæ & ponderosæ ac graves, unde corporis continuitatem tam ossæarum, quam carnearum partium solvere citra contusionem & attritum nequeunt. Sic sagittarum telorumque generi, discrimen existit inter se, tum in materia, tum in formâ seu figura, modò & facultate, seu viribus; ut sint alia lignea,

alia arundinacea, alia extremo pura, alia præpilata, alia ferro, cornu, vitro, osse armata: rotunda alia, alia angulata, mucronata & falcata, alia solo ferro, alia veneno delibata: hæ omnes non in impulsionem solum grave corpori inferunt damnum, sed in earum extractione, quoque novas incisiones, dilacerationes venarum & articularum, nervorum & tendinum, causantur, novamque ad exitiales hæmorrhagias ansam præbent. Accedit & hoc, quod his contusis vulneribus nulla futura conveniat, ob insequentem saniem & putrefactionem, ut rectè nos admonet *Galenus*, dicens: *Neceſſe eſt contuſum putreſceri, & inſaniam converti*: frustraneus ergo non tantum erit labor, & futura ipsa corrumpetur, sed spasmus etiam dolorque intensissimus augebitur. Observetur id quoque, si particula deerit, aut ab aëre alteratio jamjam facta. Nam ab aërea alteratione occultè sanies est generata, quæ digestionem c. absterſione maximè proclamat. Quoad figuram denique vulnera evadunt magis minusve periculosa. Et quemadmodum angularia, vel fibrarum ductus sequentia, facilioris sanationis existant: ita rotunda & in orbem vulnera pejore semper sunt conditione, ob difficillimam unionem ac consolidationem, quam præstant. Imò eò majora semper censentur vulnera, quò extrema ipsorum & labra longius sunt à se ipsis diffita, quod præprimis sphaericis vulneribus contingit.

§. XXVI. Propositis primariis, progressum facio ad causas secundarias, ob quas difficilis sæpè quæstio inter Medicos & Jure-Consultos est habita. Has etiam sanationem vulnerum difficillimam reddere, neminem fore negaturum existimo. Fatetur id quoque Hippocrâtes Latinus, *Cornelius Celsus*, quando *L. 5. C. 26*, ita loquitur: Confert etiam aliquid & ætas & corpus, & vitæ propositum, & anni tempus: quia facilius sanescit puer vel adolescens, quàm senior: valens, quàm infirmus: neque nimis tenuis neque nimis plenus, quàm si alterum ex his est: integri habitus, quam corrupti &c. At verò cum inter, ad sanandum difficilia, & lethalia, vulnera. magna adhuc occurrat differentia, videbimus an, & quomodo lethalitas ex his judicanda veniat. Et primò se sistit dispositio s. Conformatio corporis nativa: ubi in uni-

universum ignorandum non est, in vulnerationibus omninò ad eam maxime respiciendam, lethalityque formalitatem exinde quoque concludendam esse. Finge, naturâ debilem atque infirmum, gravi baculo vel gladio fuisse percussum, ex quo percussus brevi post mortuus est. Cadaver à Medicis inspicitur, ac de vulneratione renunciatur, ictum per se non esse lethalem, si homo robustus eum capite vel corpore exceperit, ast in hoc homine, quia tenerrimæ fuit constitutionis ex percussione mortem fuisse secutam; quæritur an vulnus hoc in se fuerit lethale, quod sanè *in hoc individuo* omninò ita videtur: quia inter percussionem & mortem nulla alia causa intermedia intercesserit. In talibus enim subjectis non in genere de Lethalitate judicatur, sed quomodo illa in hoc vel illo individuo se habeat. Sic quoque Facultas Medica Lips. d. 7. Jul. 1668. respondit: Indem der Status Controversiæ, & Nervus eurer Frage anihò nicht ist: Ob die Vulnura ventriculi in genere lethal und tödlich/ sondern pronunc darüber zu judiciren: Ob die von Euch beschriebene/ und diesem individuo beygebrachte Verwundung des Magens/ vor tödlich zu halten sey? Idemque repetitum d. 14. Sept. 1668. in literis Resp. ad Scabinos: Sondern die Frage ist ihò in specie, nemlich ob diese ihige und diesem Individuo zugefügte Magenwunde/ und zwar / wie sie bey der Eröffnung ihrer Qualität/ wie auch denen strackß darauf erfolgten Zufällen und kläglichen eventu nach / beschrieben worden / pro simpliciter & absolute Lethali zu halten sey? *Welsch, de Vuln. Leth. p. 105. & cog. quod observari etiam voluit Zacchias Quæst. Med. Leg. L. 5. Tit. 2. Quæst. 2.* quando hanc adjecerit limitationem, nisi infirmitas esset omninò lethalis, & quasi desperata. In qua tamen circumstantia Medicos cautos esse decet, ne temerè in rebus verisimilibus, Auctoritate sua pro veris statuendis, nimis sibi placeant.

§. XXVII. Idem judicium esto de ætate. Quis non intelligit, juvenem aut virum vulnus magnum facilius sustinere, & Symptomatibus supervenientibus, resistere posse, quàm infantem, puerum aut decrepitum senem? Juniora enim subjecta ob summam partium mollitiem ac tenuitatem, ad vulnera ferenda mi-

minus adæquata existunt. Et quid magis solenne est, quàm ut levi ex ictu horum Calvaria non solum deprimatur, sed ipsa quoque cerebri substantia læsa cum meningum vasculorumque sangviferorum dilaceratione appareat, qui tamen ictus viro robusto illatus, lethalis esse non solet; quis verò vulnus hoc infantis mortiferum, *per Accidens* dixerit Lethale. Quod & statuisse videtur ex *JCtis Damhouder in Prax. rer. crim. Cap. 77. inquit*: Si denique quispiam vulneraret infirmum etiam citra læsionem lethalem, vulnerator reus esset, (si iste moreretur) homicidii, non secus, quàm si validum aliquem vulnerasset. Idem sentiendum, si decrepitus senex vulnere non lethali perierit, attendendum enim, an in ipso senis corpore talis extiterit læsio, quæ sanari non possit, & vulnus erit lethale dicendum, an vero talis læsio non reperiatur, homo verò senio jam confectus, nihilominus mortuus sit, & vulnus per accidens lethale judicandum, id quod *Excell. Bohm. in de Renunc. Vuln. p. 15. ex Fieno* illustravit. Docuit & hoc *Hipp.* dicens: Species hominum & ætates debere esse cognitæ.

§. XXVIII. Possent plura hac de re dici, sed properandum ad res seu causas magis præter naturales: ut pateat, an & istæ symbolam suam ad lethalitatem conferant. Et sistunt se primò morbi antecedanei & combinati; de quibus *Fort. Fid. de Relat. Medic. L. IV. Sect. 2. C. 8.* ita inquit: Finge in male habito corpore, ac pravis humoribus referto, cujusmodi sunt cachectici, elephantiaci, lue venerea laborantes, hydropici, phthisici ac similes alii, infligi vulnus: non illud quidem in principe, particula, sed planè in carnosa, & periculo minimè exposita: nemo ignorat, quàm sæpè accerrimi dolores, magna inflammationes, febres, convulsiones, pravaque alia Symptomata excitari inde soleant: Quod si igitur ob atrocitatem horum symptomatum mors tale vulnus excipiat, quomodo lethalitatis quæstio erit formanda ac resolvenda. Examinandum puto ante omnia periculum seu gravitatem & levitatem vulneris, dum leve & exiguum vulnus, si quando exitium affert, nequaquam mortis causam sui ratione præstitisse putandum est. Eandem sententiam tulit *Manardus*, sexto Epist. Lib. Ep. I. cum cuidam, duo-

duobus in capite acceptis vulneribus, altero supra supercilium sinistrum, altero prope futuram coronalem, in quo exigua calvariae pars tantum erat detecta, nihil passa praeterea, interisset: Credendum est, inquit, ea accidentia, quae octavo & duodecimo die evenerunt, & subsequenter mortem ipsam, quae ex illis est subsecuta, non magnitudine vulneris, sed malitia potius humorum & capitis debilitate contigisse: dum dyscrasia talis humorum, Cachexia, partis laesae imbecillitas, causae per Accidens, non effectivae pronunciari debent. Idem sentit *Zacchias Q. Med. Leg. Conf. 55. n. 10.* ibi: Mors in corpore morbofo in vulnere aliàs salutari adveniens, ex culpâ vulneris primariâ evenisse, dicenda non est.

§. XXIX. Contrario vero modo res hæc deceditur, si vulneris gravitas ac periculum evidens ac inseparabile, mortis causam manifestaverit: tunc sanè nec pessima humorum qualitas absolutam lethalityatem impedit. Nihilominus tamen si prava talis humorum constitutio ita constituta sit, ut inevitabilem causalitatem afferre possit, tantum abest, ut aliquid lethalityati deroget, quin potius illam contrahat: quale exemplum contigit Lipsiæ ubi *Fac. Med.* ita respondit. P. P. Haben wir doch / nach beschehener Eröffnung / das cranium ganz und unversehrt / auch keine rupturam vasis alicujus in panniculis cerebri gefunden / dannenhero denn (NB.) vermuthlich / daß / ob zwar das Schlagen vor sich alleine / und absolute nicht tödtl. doch hierdurch eine Zerrüttung und Erschütterung des Gehirns / und durch diese ein Zufluß böser Feuchtigkeiten / verursacht worden / darauff nicht allein eine Zuneigung zur schweren Noth / sondern auch / weil durch materiam affluentem der Eingang der Nerven verstopft worden / der Schlag / und also die Tödtigkeit erfolgt / welches denn NB. in einem ungesunden und unreinen Körper leicht geschehen können. An vero percussor poenâ ordinaria afficiendus sit, ad J. C. potius remittitur tribunal. Nudis etiam conjecturis, & quidem super absolute dubiis opinionibus fundatis, cavere debet Medicus, ne reum frivole gravet, & judicem aut perplexum

reddat, aut injustum. Alium fingo casum, ægroti cujusdam, cujus caput insigni tumore erysipelaceo tumeat, vulneratur, caput ictu non periculoso, disparet iste tumor iterum, & retrocedit quacunque ex causa, brevique insequitur mors, quis verò vulnus hoc affirmabit lethale, dum hic non ex vulnere, quà tali, sed ex pravæ materiæ ad partes nobiliores retrocessionem interiit, qualia exempla quotidiana docet experientia.

§. XXX. *Aëris temperies* quid ad vulnera augenda conferat, tonforibus non solum notum est, sed illa sæpius in gangrenam facessere, ægri ipsi quoque suo cum damno experiuntur. Quæ res etiam ne sine Autorum fide pertranseat, nonnulla ex multis afferam loca, quæ hanc sententiam confirment. Sic *Dalechampius* in Gallica sua Chirurgia, inter ea, quæ ulcerum sanationem impediunt, non omisit illam, quæ ab aëre, pestilentiæ seminibus inquinato, advenit, causam communem. Diderat, inquit *Paræus* à Magistro *Hippocrate*, mutationes temporum potissimum parere morbos: & legerat apud *Guidonem*, hanc maximè causam existere, cur vulnera capitis Lutetiæ, crurum vero Avenione, curatu & sanatu essent contumaciora. Idem *Paræus de Renunc.* affirmat, illis tempestatibus, quæ in obsidione *Rothomagensi* & agro *Dyonysiaco* sæviebant, seu propter cœli & aëris vitium, seu propter corporum cacochymiam & humorum perturbationem, omnia ferè vulnera sclopetis inflicta fuisse lethalia. Sufficere hæc possent, cum omnia de suo effectu, satis, opinor, testentur. Unicum tamen hoc, quod tanquàm singulare *Marc. Donatus* observavit, & *L. de Variolis C. 2.* insertum reliquit, addere lubet. Agitur, inquit ille, jam quartus vel quintus annus, quod in civitate nostra *Mantuana*, quicumque in capite vulnerabatur, licet leve admodum vulnus ipsis inflictum esset, quovis administrato auxilio sanari minimè potuerant, qui tamen influxus post tertium vel quartum annum penitus abolitus fuit, ita, ut nunc ferè nullus, eâdem in parte fauciatus, moriatur. Et quid opus, ut aliundè testimonia colligere studeam? Nonne apud nos singulis ferè annis puerilia exanthemata & variolas, velut contagione

ne quâdam pestilenti, sed diversâ tamen puerorum pernicie, currere notamus. Imò id quoque novimus: plagas capitis apud *Germanos* minus esse lethales, quàm apud *Hispanos & Italos*, utpote calidiores regiones inhabitantes, quia nobis fortean aër crassior, illis verò subtilior existat, sicque in sedem fauciatam magis se ingerens.

§. XXXI. Sed properandum ad reliqua, & videndum: quid lethalitatis *ex concursu Symptomatum* concludere liceat, dum quæstio oritur, an vulneratus ex *vulnere* an *Symptomatibus*, sit mortuus. Equidem negandum haud est, non antiquis solùm, sed nostris etiam temporibus magnas propterea gravesque, controversias excitatas fuisse, & adhuc hodiè incompscibile fermè inter plerosque tum Medicorum tum JCtorum, sub Iudice pendere litigium. Verum, huic difficultati multum decedet, si modò genera horum Symptomatum, quæ vulneratis accidunt, probè distinguamus. Alia enim ex vulnere ipso, ut tali, & à parte læsâ immediate emergunt: alia aliam extrâ vulnus causam agnoscunt: alia indifferenter quasi se habent, h. e. partim à vulnere, partim aliunde & accidentaliter eveniunt. Pertinent hûc simul ea omnia, quæ circa ægrum à principio vulneris ad vitæ finem acta sunt.

§. XXXII. Examinemus hæc breviter. Et ut omnia fiant perspicua, fingamus ægrum ictûs violentiâ perculsum, qui præceps in terram labitur, cum subsequente vomitu bilioso, cum vertigine & caligine oculorum, cui sanguis è naribus & oculis manat, accedit delirium cum abolitâ memoriâ & sensuum stupore. Rursus alium, qui accepto vulnere torporem sensuum ac Spirituum persentiscit, vexatur lethargo, cum motu corporis sublato, imminutione sensuum, hemiplegia lateris sinistri, Apoplexia, stertore, difficultate respirandi, spumescencia salivæ &c. aut vulnus ventriculi, quod singultus nausea & vomitus, affectus item soporosi, epilepsia comitantur & ad mortem usque persistant: quæritur nunc, an ex vulnere, an symptomatibus perierit æger, Resp. Si symptomata inseparabilia vulneribusque his propriissima judicentur, aut si cum ipso vulnere proveniant,

& ad ultimum vitæ terminum perdurent, ægrum etiam ex vulnere absolutè lethali interiisse judicari, præsertim si post sectionem causæ reddantur manifestissimæ. Porro, si magnum in articulo vulnus accipiat, quod & tendines nervosque ac vasa secuerit, aut etiam dilaceravit, quamquam illud per se lethale non fit, quia tamen periculi plenum est, & nullos errores impunè admittit, atque exactissimam exigit curationem, omnique cura & studio absolutam, nec languentes tam exquisitam victus rationem servare ubique possunt; ideò si quis intereat, minimè errabis, inquit *Fort. Fidel.* si vulnus mortis causam præstitisse referes: nisi tamen notabilis error in Curatione commissus sit. Et de absoluta lethalitate non fit quæstio.

§. XXXIII. Dantur deinceps symptomata, quæ vulneratis non semper superveniunt, sed ex alia causa propria, originem suam trahere videntur, quæ deinceps pro morbis distinctis à Medicis communiter habentur, qui nihil cum vulnere habeant commercii, & per consequens, ex his si pereat æger, non ex vulnere sed ex morbo periisse putant. Possem hæc iterum illustrare exemplis: sed pro me rectius doctissimum *Fienum p. 54.* ita loquentem adducam: Si quis, inquit ille, læsus in ventre, & supervenit Apoplexia, & vulneratus esset senex, probabile esset, illam apoplexiam ortam esse ex propria causa ac dispositione cerebri, & non ratione vulneris illius, quia talis morbus non est natus, sequi tale vulnus, & verosimile est, talem apoplexiam eventuram fuisse, etiam si vulnus non fuisset inflatum, & proinde non vulnere, sed apoplexiæ est imputanda mors. Sic si quis in capite vulneratus esset, & superveniat phlegmone, indeque gangræna in pede, ex qua mors sequeretur, tum censendum esset, illum non ex vulnere, sed ex alio morbo, qui fortuitò supervenit, mortuum esse.

§. XXXIV. Sunt denique symptomata, quæ ad vulnus non minus ac alias causas referri possunt. Talia sæpe nonnihil difficultatis nobis parere videntur, e. g. si quis ex vulnere capitis cæsim inflato cum manifesta vel minus notabili Contrafissura superveniente pleuritide post tertiam demum vel quartam septimanam moriatur: aut si quis tendinum & nervorum in artubus
dila-

dilaceratione ob deliria, motus convulsivos, aliosque atroces affectus per consensum generatos mortem patiatur. Hæc symptomata, quanquam mortifera eveniant, de absoluta tamen ejus lethalitate ambigere quis posset; cum tales regiones læsæ externæ Chirurgiæ locum concedunt. Dicunt ergo nonnulli: si à principio semper vulnerati habeant deterius, vulnus fuit mortis causa; si melius quandoque habeant, deinde moriantur, aliis causis mors debet adscribi. Sed falsum. Nam multæ ac graves dantur ægritudines ac præsertim malignæ, quorum aliquando sævities intermittat: mortem tamen propria magis naturâ afferunt. Quid? quod remitti aliquantum citoque rursus ex intermissione invadere, malignitatis proprium esse indicium scribit *Galenus 1. Epid. 2. Com. 25.* Id tamen inconcussæ manet veritatis, judicium horum vulnerum interdum esse difficile: & ut ancipitem quasi habent naturam, ita ancipitem quandoque præbere sententiam: nisi ex diligenti attentione eorum, quæ tam ratione diætæ, quam Medici & Chirurgi, solertiæ ac scientiæ, cum vulnerato acta sunt, omnibusque collatis inter se tandem appareat: an ex naturâ vulneris ipsius, an aliundè mors successerit. In dubio verò, mitior sententia præferenda est.

§. XXXV. *Diatam* in cibo & potu ad sanitatem vel restaurandam vel destruendam plurimum conferre, extra omnem dubitationis aleam est ponendum: siquidem à victu pleniore, potuque vini generosioris, *Febres, exestuationes*, aliaque mala gravissima accenduntur, quæ mortem ipsam inducere possunt. Id si tales errores præstant in sanis, quid non præstabunt in vulneratis, dum levi saltim ex causa, inflammationes, aliaque vulnerum symptomata, accelerantur. Et profectò, culpa vulneratorum sat gravis est, si nimis cibo & potu, ad ebrietatem usque, se ingurgitent, si tabernas frequentent frigidas, si cibo potuque utantur prohibito, frigido præprimis. Tristia horum exempla qui desiderat, adeat *Ephem. Germ. Dec. 3. anno 1. Obs. 98. & Dec. 2. anno 9. Obs. 39. anno 9. Obs. 20. & alibi*, ubi ex potu frigido mors fuit subsecuta.

§. XXXVI. Nec prætereunda sunt *animi pathemata*, quæ pariter magnas in corporibus excitant turbas, multorumque &

non levium affectuum occasiones præbent: Quatenus omnes humores, eorumque motus, rapido ac violento impetu modò revocantur, debilitantur & extingvuntur, ut exhausto vitalis humoris perenni fonte, per præcipitem virium omnium lapsum cita mors & inopinata veniat. Cujus rei fidem quotidiana ferè facit experientia. Sic refert *Guilielm. Fabric. Hild. Cent. 1. Obs. 17.* de vulnere capitis, cum cranii fractione, quod ad suppurationem feliciter perduxerat, remotis omnibus symptomatibus: Elapso vero decimo quarto die, æger irà commotus, recidit in febrem ac phrenesin, ita, ut quarto post die, è vita decesserit. it. *Obs. 18.* de arteriâ desuper musculo Crotaphite incisa, & penè sanata, quæ ex animi commotione, summo cum vitæ periculo iterum fuit rupta. Similis Tragœdiæ recordatur *Johannes Matthæus in Cent. Difficultatum Medicarum Quest. 37. p. 81.* Vidi, inquit, in Aula Illustr. Princ. Ern. Frider. Marchion. Badensis: Cum enim ejus Celsitudinis Cubicularius Johan Beckler, juvenis plethoricus, gladio obtuso, ut esse solent, quibus pugiles se exercent, ab imberbi adolescente in palpebra inferiore leviter contunderetur, ira & indignatione percitus, ægerrimeque ferens, quod à puero & discipulo suo vinceretur, in gravissimam convulsionem epilepticam incidit, quæ quatuor vel quinque horarum spatio vitæ finem fecit. Quodsi plures casus eorum, qui ob consimiles animi motus derepente vitam finiverunt, recensere vellem, actum omninò agerem. Tales verò mortis causas nihil absolutæ lethalitatis inferre, illustrat *Thomæ Barthol. obs. quæ continetur in Act. Med. Hafn. Vol. 1. p. 86.* ibi: In supremo Justitiæ Tribunali Hafniæ 1672. causa ventilata fuit mulieris otthinianæ, quæ à judicibus inferioribus rea judicata fuit homicidii, quia alapam ancillæ dedit, quæ exinde irâ jefervescens, quinto die fatis cessit. In supremo vero judicio absoluta fuit matrona honesta, prudentissimis Patrum conscriptorum calculis, & Regiâ sententia definitiva, eò, quod non alapæ vi, sed malo animo & iracundo, mortem ipsa sibi conciverat, impotens sui ancilla.

§. XXXVII. Judicatur denique Lethalitas ex ipsa Medici &

& Chirurgi solertia & doctrina : si Symptomata præsentia aut supervenientia, qualia sunt inflammationes, febres, deliria, convulsiones &c. tempestivè non tollant, aut saltem præcaveant; si in ipsa vulnerum tractatione non rectè se gerant, aut nova operando Symptomata inducant. Sic culpa Medici fiunt lethalia, si facultates medicaminum aut planè ignoret, aut fallacia, periculosa, minusque experta adhibeat. Chirurgi vero cum vulnus spernit, & non magni ponderis esse putat, sicque non agit, quæ in artis potentia sunt; Si venam planè non, aut minus tempestivè tundat, si hæmorrhagiam non supprimat, fragmenta ossium atque heterogenea non removeat, sanguinem extravasatum, vel consultò, vel negligentia, vel ex defectu instrumentorum, vel hujus ἐνχειρήσεως ignorantia, non educat: quod tamen absolutæ quandoque necessitatis est: si evidenter nimirum constet, sanguinem inter Cranium vel utramque meningem esse collectum, qui postea putrefieri incipit, tardius & citius, secundum quantitatem sanguinis & etiam secundum locum. Si enim inter cranium & duram matrem, tardius veniunt accidentia, quàm si inter duram & piam, & tardius inter piam & duram, quàm inter piam & cerebrum; Talibus casibus, tuto possumus devenire ad hanc operationem, utcunque periculi non experitem; cum alioqui nullo adhibito remedio, certa mors imminet, atque ex Celso, præstet anceps remedium experiri, quàm nullum, impiumque sit relinquere ægrum remediis destitutum, Tandem accedit ejus stupiditas atque imperitia, qualem describit *Forestus Lib. VI. obs. Chirurg. VII.* imperitus quidam Chirurgus, omentum ex vulnere abdominis propendulum sine ulla ligatione absciderat, non multis post diebus vulnerato mortuo, & sanguinis, profusione, & omenti putrefactione. Tale quoque exemplum refert *Bonet. in Anat. Pract. L. 4. Sect. 4. Obs. 18.* quidam, inquit, musquetum exoneraverat, crepante tubo, pars ejus, sex longa pollices, sesquidigitum lata per narem ultra auriculam sub pericranium ipsi adacta; quod cum Chirurgus, & senex non animadvertisset, narem genamque contiguam consuit, ferro secante intus relicto: dum ille medetur, quoties faciem tangit,

tangit, sanguinis plurimum, ferro acutissimo carnem sc. scindente, emanabat. Nono die mortuus est. Sectis a Chirurgo futuris, cum illum rasorii apicem frangentem viderem, ad motis digitis, ferrum adduco. Hunc educto ferro, curari potuisse certissimum est, insano enim dolore, & nimia hæmorrhagia enectus est. In his ergo si peccent Chirurgi, sive omittendo, sive committendo, ipsi vulnere mors subsequens imputari nequit, sed Medico & Chirurgo. Declarat hoc etiam per plura exempla ex *Fieno Excell. Bohn. in Renunc. Vuln. p. 127.* Contrà verò, si juxta indicationes debitas, methodumque medendi genuinam, acta fuerint omnia, nihilominus tamen citrà optatum successum, spes vitæ decollat, neque ultra sphæram artis quicquam ullo jure postulari poterit à Medico & Chirurgo.

§. XXXVIII His ergo ad hunc modum constitutis, non erit admodum difficile in contexendis apud Judicem renunciationibus, Prognosin seu judicium ferre, de eventu læsionis ac Lethalitatis formalitate. Sed cum Medicus non minus ac Chirurgus, non mortuo solùm sed vivente adhuc ægrotante, haud rarò harum illarumve partium læsionem, vulnerisque periculum dicere teneantur, *de Vulnerum diagnosi* breviter dicere operæ præ-tium pariter, ac necesse esse existimo. Id autem boni ac prudentis Chirurgi erit officium, ut de præsentis discrimine, & ancipiti vulneris statu callidum se præstet ac ingeniosum, ne exigua, vulnera minus periculosa, magna verò mortifera statim judicet, in ignorantia aliàs notam, famæque periculum certo certius incurret. Ergo nosse debet, quæ vulnera magna habenda sint.

§. XXXIX. Quoad externam faciem vulnera quidem judicatu sunt facillima, & inanem ludere operam, si recensendis eorum signis diagnosticis diutius inmorari vellem, cum ipsa in sensus incurrant. Quod si vero in capitis, thoracis vel abdominis cavitate penetraverint, ea non nisi sagaciori conjectura & accuratiori Medici judicio sciri poterunt: sagacissimum siquidem non rarò fugiat artificem, quæ partes internæ vulneratæ sint, & quousque vulnus penetraverit, nisi anatomiaë fundamentis probè sit innutritus, & cujusvis partis situm usumque probè teneat per-

perspectum. Tale enim scrutinium, scientiâ anatomica & diligenti partium actionum læsarum nec non excretarum examine unice nititur.

§. XL. Cognosces itaque *Cranii* insignem fracturam, si æger ab ictu concidat, si sine sensu quasi dormiens jaceat, si excrementa præter voluntatem reddat, si vertigine corripiatur, si ipsi per nares, aures, osve sanguis effluat, si vomitus biliosos sentiat, si ab admotis digitis ipsum vel elevatū, vel præter naturā depressum intelligas : ipsorum vero fragmentorū præsentiam, febris, vertigo tenebricosa, scotomia, dolores acuti, vomitiones, sopor, torpor, paralyxis, delirium &c. indicare solent, nisi testæ instar figulinæ fractæ, sonitu ista percipiantur. *Cerebri membranarumque* vulnera, si sanguis per nares, interdum etiam aures exeat, si sensus obtusi, vultus torvus, oculi quasi resoluti appareant, aut huc vel illuc moveantur, aut cum caligant & obscurantur oculi, vel aures obsurdescunt, accedit febris continua cum delirio, phrenesi, dolore capitis enormi, qui adductis maxillis exacuitur, ventriculi nausæa, vomitu ac singultu, & quæ sunt plura alia Symptomata. *Commoti cerebri* signa dat ipse *Hippoc. 7. aph. 58.* inquiens: Quibus cerebrum concussum fuerit ex aliqua causa, eos statim voce privari, necesse est: ut & *Galenus*: eodem modo apoplectici, sine omni motu ac sensu prosternuntur. *Arterie tracheæ* gravia vulnera, & gulæ, cognoscuntur ex functionis utriusque partis abolitione: dum nec loqui, nec cibum potumvé deglutire valent, dolor ad dorsum percipitur plurimus, fauces cum sanguine replentur, è larynge cum assiduâ tussi sanguis excluditur, flatus spiritusque per vulnus erumpunt, vox adest rauca, linguæque ariditas.

§. XLI. In *Thoracis* cavitatem penetrasse instrumentum intelliges, si aër cum strepitu per vulnus erumpat, cum dyspnœâ, doloreque diaphragmatis tensivo, si sanguis iple per vulnus ab ægro tussiendo rejicitur. Ne vero iudicio tuo decipiaris, probe notandum venit, quod habet *Columbus L. XV. de Re anat. p. m. 488.* Pulmonem, ait, in pluribus pleuræ connexum vidi, nunc in altero latere, nunc in utroque: atque hæc pulmonum

in nonnullis cum pleura connexio, in causa plerumque est, ut Medici decipiantur, penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoscentes: quippe qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans, extrà *spirare*: at hi, quibus hæc pulmonum connexio cum membranâ succingente contingit, possunt vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen respirare vulnus cernitur. Ipsos pulmones vulneratos cognosces, si sanguis cum spumescentia, colore magis rubro, vulnere ac ore prodeat; si spiritus sono feratur cum insigni difficultate respirandi, tussî laterumque dolore. *Cor* vulneratum apparet, ex ingenti sanguinis copia, quæ per vulnus erumpit, cum corporis totius tremore, pulsu languido & parvo, faciei pallore, sudore frigido, cum frequenti Syncope, extremorum artuum perfrigeratione ac præpropere morte. Pertuso *Diaphragmate*, gravia statim se associant symptomata, deliria cum dyspnœa & tussî, respiratio est magna cum gemitu & doloribus atrocissimis per totam humeri partium, iliorum & spinæ compagem. *Hepatis* vulnera, copiosum sanguinem sub hypochondrio dextro profundunt, pallet ægrotus, tussit, febricitat, dolores persentiscit ad jugulum usque, & quæ sunt alia. Per vulnera *ventriculi* cibus potusque non solum effluit, sed singultus quoque, bilis vomitus, citò insequitur, convulsiones, sudores syncoptici, & tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigescent. Percusso *liene* sanguis à sinistra parte prorumpit niger, præcordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt ac dolent, sitis ægrum divexat &c. Vulnerata *intestina*, odore, proprioque dolore statim se manifestant, ipsæ quoque fæces per vulnus effluunt. *Renes* vulnerati dolorem ad inguina diffundunt, urinam verò vel planè non, vel difficulter, vel cum sanguine excernunt. *Vesicâ & ureteribus* vulneratis, dolor ex inguine ad ilia ascendit, pubis regio inflatur, urina cruenta excernitur, eademque sæpè etiam per vulnus redditur: Supervenit quandoque singultus & vomitus. *Uterus* affectus si non majora, eadem tamen infert symptomata, sanguisque simul per genitalia effluit. Ex *Vena Cave*, & *Arteriæ Aorta* vulneribus, subitò

subitò ægrotantes pallent & promptissimus est interitus, propter rapidam multamque sanguinis vitalis evacuationem, quæ cordis pariter ac pulmonum motum in momento quasi destituit. *Medulla* tandem *spinalis* læsa, gravia excitat symptomata, *paralyfes*, nec non *Convulsiones* subitaneas, partes subjæctæ sensu omni motuque statim privantur, vesicæ & alvi excrementa vel præter voluntatem fluunt, vel omninò cohibentur. Et quis omnia, enarrare potest symptomatum genera?

§. XLII. Hæc ferè sunt signa, ex quibus insigniter vulnerata pars, etiamsi abscondita, haud difficulter cognosci potest. Cave tamen putes: certa hæc certis partibus assignata symptomata, læsionem factam, ea statim omnia, ordine recensito, sequi debere: falleris si credas; prout enim major vel minor, levior vel profundior læsio contingat, sic majora minorave accedunt symptomata, nunc conjunctim, nunc sigillatim, pro alia atque alia vulneris, subjecti, loci, & aëris, constitutione. Hæc autem si minimè appareant, nec illas percussas esse, certò affirmabis. Nunquàm tamen suaferim, ut in judicando nimium sis temerarius, h. e. certò & infallibiliter sententiam vitæ & necis dixeris: fiunt namque & hodiè adhuc monstra in medicina, & versa vice, levisimæ primo intuitu læsiones, à symptomatibus horrendis, sæpiusque morte ipsâ, præter omnium opinionem, excipiuntur.

§. XLIII. Ne itaque impingat heic Tyro Medicus, turpiterque se in renunciando cum barbitonforum & balneatorum ignara concione det eruditis, distinctiones vulnerum probè perspectas teneat necesse est, ut Lethalia à non-Lethalibus, fanabilia ab insanabilibus & periculosis, judiciose sciat distinguere. Olim enim plura lethalia vulnera nominabantur, quàm hodiè, ubi dies diem docuit, & vulnera quædam, tot retro seculis pro lethiferis habita, nunc nonnisi certis positis circumstantiis fieri mortifera. De quâ re, quoniam multæ diversæque hodiè sententiæ circumferuntur, præsentis mei instituti ratio adhuc requirit, paululum his immorari, ut, quid verè sentiendum, & quale præcise vulnus lethale dicendū, palàm fiat. Et ne temera-

rio ausu remis velisque destitutus arduum hoc negotium auspicer, aleamque subeam periculofam, ad tria, situm, connexionem & usum partium internarum, semper respiciendum erit. Sic facile postmodum ex vulnorum magnitudine ac profunditate, partisque læsæ necessitate ad vitam, & symptomatum concurrentium atrocitate, periculum pronuciari poterit.

§. XLIV. Lubet hac ratione initium facere à Capite. Hujus vulnera diversum planè quid ac peculiare, à ple-
risque aliis præ se ferre, multijuga Chirurgorum testatur, experientia. Quapropter rectè statuit *Hippocr. Lib. de Vuln. Cap. I.* Nullum vulnus capitis leviter contemni debere, quod *Fort. Fid. L. 4. Sect. 2. C. 6.* repetit, dicens: Capitis vulnera suâ naturâ nequaquam tuta esse. Et pro-
fectò vix cutem quandoque penetrasse visa sunt vulnera, post aliquot dies interemisse ægros, frequens loquitur observatio: imò dubitantem docebunt Exempla, quæ Bonetus *Anat. Pract. L. IV. Sect. 2.* recenset, qui videri poterit. Ea quoque verè capitis est constitutio: ut levis cutis affectus per proximas commis-
suras, aut facto foramine, & subjectis meningibus, imò ipsi quo-
que cerebro communicari possit. Accidit & porrò, ut cranium alia parte findatur quàm ubi percussum fuit, quem cranii re-
sonitum vocamus, aut Contrassuram, quam etiam *Hippocrates* infortunium appellat. Nec sine causa hoc nomen huic malo in-
didit Hippoc. Infelices namque satis sunt ac infortunati, qui nec ipsi sciunt, quò locò læsi sint, neque Medicus satis certus de hâc re quandoque fieri potest, nisi cum res ferè jam desperata est. Alio tempore, testante *Avicenna*, cranium abrumpitur, in-
tegra cute remanente; imò observante *Celso*, tota calvaria inte-
gra manet, nihilominus vasa cerebri interiora conspiciuntur ru-
pta cum notabili sanguinis transfusione: ut propterea diligens opera adhibenda sit, si quis de mortalitate eorum judicium ferre cogatur. Sunt autem cranii vulnera & pericranii lethalibus minimè accensenda, nisi monstri aliquid alant, aut ingens cere-
bri commotio subsit. An vero temporum vulnera, propter *Crotaphitem* musculum, qui à pericranio tegitur, ab aliis rectè illis an-
nume-

numerentur, inquirendum erit: Hoc tamen verum est, lata ac profunda ejus vulnera, ob vasa plurima, nervosque insignes, periculo haud carere, quin Symptomata satis atrocia, Convulsiones ac spasmos maxillæ inferioris, aliarumque partium, metuentæ sint semper. De simplici tamen ejus lethalitate ideò dubito: cum tot consolidationis ejus prostant observationes, vid. *Scult. Arman. Chir. obs. 3. Glandorp. Spec. Chir. Obs. II. § 12. Borell. Cent. 2. obs. 20. Riv. obs. 19. Marchett. obs. Chir. 15. Job van Meckern obs. Chir. C. 1. aliosque plures.*

§. XLV. *FRACTURAS CRANII, fissuras item, & contusiones*, ob sanguinis extravasati collectionem, fragmentorumque secessum multum periculi fovere, nemo negabit; cum tamen istæ & perfectè sæpius curentur, indifferenter lethalibus annumerari non possunt; siquidem istæ obviæ adhuc medelæ Medici pariter ac Chirurgus locum concedunt, nisi insignis *cerebri commotio* unà cum *ruptione* vasorum sangviferorum tanquàm mortis causa, cum lethalitatis Symptomatibus sese manifestent: quibus nulla ope, nulloque consilio mederi licet; aut frustula ossea ita abscondita hæreant, ut quò arripiat chirurgus nesciat. Idem ferè sentiendum de Resonitu seu Contrafissura, ubi nec oculus, nec ratio, neque manus Chirurgorum aliquid præstare valent, quicquid etiam Celsus aliique pro detegendis illis sine omni tamen effectu proferunt, præsertim si in ipsas futuras aut musculos temporales inciderint, heic sanè minimè errabit Medicus, si ista absolute Lethalibus adscribat.

§. XLVI. Meningum è contrario vulnera per se spectata, non æque periculo exposita esse videntur, nisi partibus simul subjacentibus injuria illata fuerit: quanquàm Plinius *L. II. c. 37.* scribat, mortiferum esse, si alterutra membranarum, cerebrum involventium, rumpatur. Praxis enim & observatio ostendit, hoc non esse veritatis perpetuæ: dum necessitate sic jubente studio præmeditato ipsæ haud rarò à Chirurgis cultelli acie felici cum successu incidantur ac aperiantur, ubi nimirum sanguinis extravasati vel materiæ purulentæ harum cerebrique spacium occupantis metus subest: quâ de re passim videri possunt

Autores. Ipse insuper multos me vidisse curatos memini, quibus matres ambæ fuerint fauciatae. Quodsi autem aliquando mors superveniat, ejus certe ætiologia aliunde erit petenda, vel ex vehementi cerebri concussione, vel vasorum sangviferorum disruptione, vel sinus cujusd. harum membranarum dilaceratione aut contusione. Id si contingat, ob incompscibilem hæmorrhagiam actum est de homine.

§. XLVII. *Cerebri & Cerebelli vulnera*, dum sine externarum partium læsione fieri nequeunt, pro periculosis quidem haberi possunt; sed an ea propter omne cerebri vulnus indifferenter pronunciandum sit lethale, nunc indigitari meretur. Sunt quidam, qui cerebrum læsum, aut etiam ipsius tunicas, mortem necessario consequi putant, quos inter est *Hippocr.* qui sic scriptum reliquit: vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo transverso &c. lethale est. Sed temperandum nonnihil erit de his, rigidius illud judicium; dum cerebri vulnera etiamnum cum ipsius effluxu contingentia fuisse tamen curata, multa adsunt autorum testimonia, vid. *Diemerbr. anat. L. 3. 3. C. 5. Jacob. Berengar. celebrem olim in Bononiensi Acad. Chirurg. Profess. in Tr. de Fr. Cr. Fallop. de Cur. vuln. Horat. Augen. Fr. Aræum L. 5. de C. V. Anton. Mus. Brassavol. Ambros. Paræum, Schenck. Cabrol. Heinr. Petæum Sennert. Med. Cri. Ammon. Muralt. obs. 150. Misc. Nat. Curios. Dec. 1. aliosque; qui ex vulnerata cerebri substantia, cum deperdita quoque ejus portione sanitatem hominibus restitutam fuisse perhibent. Imò ipse virum adhuc nunc superstitem me Lipsiæ vidisse, pro vero venditare possum, qui tantam ex infortunio Calvariæ fracturam passus fuerat, ut exiguam cerebri portionem in vitro quodam asservatam aspectui omnium opponeret Chirurgus. Cerebri certè vulnera nisi profunda, dissecis vasis sangvineis, & ad ventriculos usque penetrantia, nervorumque principia ac nervos ipsos lædencia, non ex necessitate mortem inferre testatur *Galenus in Comment. ad hunc Sect. 6. aphor. 18.* quod lethalitatis judicium mox dein ab insigni actionum vitalium læsione, syncope, asphyxia, delirio, convulsionibus, paralyti, vomitu, oblivione, sopore, aliisque, declarare possumus. Quamquam autem hoc meum assertum à nonnullis in dubium facile vocari posset, ex mirabili
illa*

illa, & fermè incredibili observatione *Galen*i, de *Smyrnensi* adolescente, qui vulnus in altero arteriorum cerebri ventriculorum majusculo acceperat, & solâ voluntate Dei sanatus fuerat: aut ex *Marcell. Donati Lib. 5.* de Medica Historia mirabili, C. 4. multorum vulneratorum exemplorum recensione: in quibus non solum incisi vulneratiq; panniculi, sed in ipsam etiam substantiam vulnus penetrarit, & quod mirabile est, usque ad os basilare. Ista tamen exempla inter rariora & contingentia meritò sunt referenda, à quibus tanquàm naturæ miraculis & particulari aliquò ad universale inductio facienda non est: quin, eadem potius in Collegiis Medicis pro absolutè lethalibus communiter habeantur.

§. XLVIII Quod de *Cerebro* dixi, debetur & *Medulle spinali*, tam superiori, quàm inferiori judicium, quippe quæ nihil aliud est, quàm cerebrum prolongatum, & in ejusmodi fibrillas tenuissimas diductum, ut secundum ipsum *Galenum de Uls. Part.* velut alterum quoddam cerebrum, omnibus iis, partibus, quæ sub Capite sunt. Meritò ergo, ob nobiliorem usum, inter partes refertur nobiliores, & principes, sine quibus vita simpliciter consistere nequit, quâ læsâ, atrocissima statim existunt symptomata, imò quantò in *sublimiori spinæ parte* acceptum, fuerit, tantò lethalius esse hoc vulnus deprehenditur. Omnibus notum habetur Experimentum, etiamnum hodie fortè apud nonnullos in usu ad necandos boves, ubi, opima taurorum corpora exiguo concidunt vulnere: Venatoribus autem ad Cervos penitus jugulandos proprium, den *Genießfang* appellant; Tenui namque ferro commissuræ cervicis immisso, & quidem illius articuli, qui caput collumque committit, tanta illa moles momentaneâ morte corrui. Idcirco etiam profunda hæc *spinalis Medulle* vulnera, circa ipsius imprimis originem inflicta, esse absolutè lethalia, Medici unanimiter statuunt. Ea vero quæ in ipsius extremitate occurrunt circa os potissimum sacrum, lethalia non sunt; quia subinde medelam admittunt, vel præter *paralysin*, nullum aliud relinquunt incommodum. Vid. *Fallop. de Vuln. c. 12. Ammann. Med. Crit. Cas. 49. p. 306. seqq.* Imò quem-

admo-

admodum læsio non eadem semper, sic symptomata quoque diversa notantur, uti rectissimè docet *Galenus*: Si *Spinalis Medulla* in aliqua vertebrarum integrè læsa sit, omnes partes inferiores resolvuntur, si verò in altera tantum parte, altera manente illæsa, partes duntaxat, quæ illi è directo respondent, resolutio infestabit.

§. XLIX. Ordo nunc immmediatè tangit vulnera examinanda asperæ arteriæ. Hæc quàm necessaria corporis nostri pars sit, experimur omnes, dum ne momento quidem usu ejus aërem admittendi ac emittendi, carere possumus: dividiturque communiter in partem externam, quæ in anteriore cervicis seu colli parte conspicitur, & internam, quæ in thorace recondita est. Læsa ejus substantia, quæ membranosa partim, partim cartilaginea est, indifferenter mortem non infert, quanquàm aliàs vulnera ipsi inflicta ratione cartilagineæ ejus substantiæ, motusque ejus continui difficulter sanentur. Sic vulnera ejus feliciter curata legimus apud *Paracum L. 9. C. 29*. Testis quoque est *Laryngotomia*, ubi arteria eorum, qui lethali Angina soffocantur, salubriter artis lege perfoditur. Nihilominus tamen si partes cartilagineæ multum sint fauciatae, & nervi, venæ, arteriæque periculum augent, ob partis nobilioris usum destructum, respirationem maximè turbatam, denegatamque vulneris coalescentiam, non immeritò per se lethalia dicuntur, si *pars inferior in pectore abscondita* plagam perpessa fuerit, tunc enim omnis artis potentia ad consolidationem est prohibita.

§. L. His subjungo vulnera *Oesophagi*, quoniam hicce asperæ arteriæ immmediatè statim subjicitur, nec aliud postulat judicium. Eum autem Canalis hic obtinet situm, ut vix fauciari queat, quin aliæ circumcirca adjacentes partes, *medulla spinalis, arteriæ carotides, venæ jugulares, trachæa* lædantur, vel similes. Quod si tamen læsio ejus contingat, superficialia saltim, minus erit periculosa, quatenus ob fibrarum carnearum texturam quam possidet, paucos intra dies consolidationis spes iterum apparet. Et quanquàm deglutitio alimentorum propter inflammationem aliquam, spasmumque fibrarum, ad duos vel tres dies impeditur,

tur, nemò tamen propterea vitam cum morte commutare tenebitur: dum morbo decumbentes haud rarò per longius spatium hunc alimentorum defectum sine vitæ dispendio sustinere possunt. Aliter verò se res habet, si infundibulum hoc profundius, vel transversim, vel in inferiori, in pectore delitescente, parte, vulnere præprimis majore, faucietur: tunc sanè vulnera ista, ob cibi potusque transitum denegatum, vel deglutita alimenta, in aliena spatia elabentia ac putrescentia, ob medicamina applicandi difficultatem, aliaque symptomata maximoperè urgentia, per se lethalia censenda veniunt.

§. LI. Devenio nunc ad thoracis vulnera, quippe quæ cuncta, nonnisi sagaci conjecturâ, accurato medici scrutinio, & exactâ Anatomes notitia, innotescere possunt: alia siquidem, altius penetrant, alia in ejus capacitatem haud descendunt, alia in partes usque contentas plus minus pervadunt: quo fit, ut alia Lethalia, alia non æque dicantur. Inter has partes primum tenet *Cor*, quod Principis ad instar Vitalis Reipubl. clavum tenet, salvumque Jus vitæ & necis obtinet. Hinc vulnera ejus Lethalia esse, docuit *Hippocrates*. Sed hæreo, an reliqua hujus Viri autoritas tanta etiam sit, quin dicti hujus universalitas adhuc pateretur exceptionem, cum frequentes Autorum observationes contrarium testentur. Equidem, dum scripta ejus perlustramus, ipse hâc in parte à sese dissensisse videtur: quatenus Tò lethale, (affirmante etiam *Galeno in aphorism. Comment.*) sæpius dixit de iis, qui ex necessitate sunt morituri, sæpius autem de iis, qui magna ex parte. Sic vulnera *Cordis superficialia*, sanata legimus apud *Doleum Encyclop. Chir. L. 6. C. 5. p. 1433. Schenck. obs. Med. L. 2. p. 225.* Quibus subjungo *Cabrolium*, qui observ. 26. refert: se in suspensio fure in basi cordis ad coronariam, animadvertisse *cicatricem*, duos latos digitos longam, testonemque ut vocant Itali, crassitie æquantem. Quid enim hoc aliud notaverit, quàm *vulnus* (an *ulcus*?) confedissee, in parte exteriori musculosâ. Quid dicam de aliis observationibus ex sectione *brutorum* annotatis. Elegans sanè observatio est *D. Job. la Serre*, quæ in *Ephemerid. Germ. Dec. 2. anno 6. obs. 77.* continetur, qui 3. Mens. Maj. anno 1684. canem cultro anatomico

subjecit, remotoque sterno, globulum unum in mediastino reperit, ea in parte, ubi cum *pericardio* unitur, & alterum in ipso *pericardio*: postquam autem ad *Cor* perventum fuisset *globulum* detexit, tendinosæ cordis substantiæ altius infixam: qui canis tamen robustus, pingvisque erat. Idem expertus est Excell. D. Christ. Joh. Langius, Præceptor meus in vivis charissimus, nunc post obitum piè Devenendus, in cane quodam, cujus *Cordi* aliquot globi plumbei minores (Schrot.) à vulneribus olim inflatis relictis, carneisque fibris firmiter satis post consolidationem perfectam impacti erant. Sic in *apri* corde, globulum plumbeum, & planè carne abductum fuisse conspectum testantur aliæ: de pluribus ut nihil dicam. Illud saltem Celeberrimi Profess. P. cujusdam *Rostochiens.* iudicium annecto, qui his verbis exprimit: **Denn (1.) ist klahr und offenbahr / kan auch mit Bestande nicht geleugnet werden / daß keine einkige Wunde /** excepto vulnere ad cordis ventriculum penetrante, an und vor sich selbst simpliciter & absolutè lethal sey; weil ich vor diesen erwiesen / und setze anieho noch dieses hinzu / daß auch die *Vulnera cordis* superficialia, neque ad ventriculum aliquem descendencia absolutè lethal seyn / wie solches mit vielfältigen Experimenten könnte probiret werden / wenn es dieses *Orths* wäre. An res ita se habeat: nolo hâc vice aliquid certi determinare. Hoc tamen certum est, *Cordis vulnera* etiam non penetrantia thalamos, propter impeditam ex continuo pulsu ejusque duritie coalitionem, & compagis musculosæ, vitalitatis atque activitatis privationem, *ulplurimum letbalia* utique esse existimanda, & quidem vel repentè vel non ita multò post, dum ex mille vix unus ex talismodi vulnere convalescit. Imò & hoc nos ferire non potest, quoniam partis lethalitas non ex eo, quod acciderit, sed ex regulis ac fundamentis artis judicari debeat. Clara autem res evadit, si vulnera vel *auricularum* vel *ventriculorum* cordis cavitatem penetrent, ea ex sua natura atque necessitate lethifera existunt. De quibus rectè Ovidius:

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nullâ vulnera cordis ope.

§. LII. *Pulmonum* vulnera, quæ nunc exponenda se sistunt, periculo hæud carere, indicat statim visceris hujus nobilitas: siquidem continuata inspirandi & expirandi serie, toti œconomix animali perpetuo prospicit, ob quem motum creberrimum duritur pulmo curam recipere solet: quod & Galenus innuit: Membra vulnerata, inquit, necesse est, ut quiescant, aliquantulum, aliter nullatenus consolidantur. Per se tamen Lethalia non sunt. Leviora enim minusque profunda, quæ substantiam tantum vesicularem dissecant, curationem sæpius admittunt, teste *Pechlino in Hist. Vuln. Thor. art. 23.* nec adeò periculosa existunt, nisi quod Phthisis ipsa facile excipiat. Sed si quæras, cur *abscessus*, *ulcera*, *putredo*, *marcor*, alique affectus, quæ partes has hæud rarò maximè destruunt, ac planè consumunt, hominem non æque subitò interimant, ac vulnera? Scias: recensitos hos affectus, paulatim fieri, sensim crescere, viresque acquirere eundo: quò fit, ut natura, præsertim quæ validior, & junior, eos aliquandiu sustinere valeat: vulnera verò *subitaneos* absolutos, valdeque esse violentos, qui sanguinem profundunt, vires dissipant, ipsum vitæ & pulsus principium simul ac semel destruunt. Ideoque altè nimium & substantiæ, & vasis pulmonum pariter majoribus inflicta, venæ puta arteriosæ, vel arteriæ venosæ, aut bronchiis, in cavitatem usque asperæ arteriæ, ob insequentem incompelescibilem hæmorrhagiam, cui nec manu, nec medicamentis succurrere concessum sit, aliaque lethifera Symptomata, absolutè lethalibus meritò annumerantur, neglectis omnibus aliorum relationibus, *Tulpii* nimirum, *Bartholini*, *Schenckii*, *Fallopique* &c. qui certis quibusdam observationibus opinionem hanc dubiam quodammodo reddere an nituntur. Meram autem incertamque speculationem esse quis non videt; Dùm enim talia curata vulnera cultro anatomico nunquam subjecta fuerint, quomodo sanè vulneris interni profunditas accuratè discerni ac determinari poterit.

§. LIII. De *Diaphragmatis* Vulneribus quid sentiendum sit, docet ipse *Galenus*: qui dicit: Transversi septi vulnera, in *carnosis* quidem partibus, subinde coalescere sunt visa, ejus motu

non obstante; quæ verò in *nervosis* ejus hærent, insanabilia sunt. Sed prioris generis vulnera quod attinet: ea indifferenter pro minus lethalibus habenda non sunt, quanquam ea sanata apud *Diemerbroc. Anat. p. 422. Glandorp. Spec. Chir. obs. 27.* legimus. Sed quemadmodum vel longitudine vel latitudine variant: sic in duobus subiectis, vulnus lethale & non lethale faciunt. Si ergo talia fuerint, quæ nobilis hujus visceris functiones enormius turbant, periculum sanè magis magisque notabiliter intenditur; non eapropter solum, quod pars vulnerata in perpetuo motu existens, ob quietem denegatam consolidescere nequeat; sed ob inflammationem, dolorem, spasmum compressivum, per quem respiratione ad tempus cohibita, vulneratus è vivis tollitur. Nerveo è contrà circulo inflictà vulnera ab omnibus conscientiosis Medicis pro *absolutè lethalibus* non incongruè habentur: quoniam arti nullus suppetit modus, quò Symptomatum atrocitas, cor, cerebrum, totumque genus nervosum infestantium, impediri posset. Quare *Galenus* audiendus non est, qui vulnera ipsa diaphragmatis in parte nervosa semper nō esse lethalia docet.

§. LIV. Sed ut progrediar ulterius, ventris inferioris seu *abdominis* ejusque contentorum, vulnera breviter examinanda suscipio, ut pateat, quid de illis firmiter concludi queat. Alia enim modo superficiem attingunt, alia intrò penetrant, alia sine contentarum partium læsione contingunt, alia eas simul graviter offendunt. Integumentorum sic dictorum abdominis, muscutorum puta, vel regionis epigastricæ vulnera, minus præf. profunda, teste *Ammanno Med. Crit. Lethalia* non sunt, quod verò de tendinum, ac lineæ albæ vulneribus à plerisque Medicorum non sine ratione conceditur: quoniam ex Symptomatum vulnerationem ipsam mox excipientium indole ac vehementiâ ut plurimum Lethalia fuerunt observata.

§. LV. Inter *contentas* partes læsas, primò considerandum venit *Jecur*. Omnia autem huic visceri illata vulnera, ob thesaurum vitæ unicum, sanguinem sc. quem continet copiosissimum, maxime esse periculosa, nemo forte negabit. Equidem is minimè sum, qui cum *Democrito, Galeno*, aliisque, qui horum vexilla se-

quun-

quuntur, hepar sanguinis officinam esse statuam, indeque prerogativam quandam illi assignem; sufficit, totam visceris hujus compagem venulis arteriolisque copiosissimis ita esse intertextam, ut ne minima ejus pars, sine hæmorrhagia lædi possit: ideoque prius interdum moriuntur, quam agglutinari vulnus possit. Interim tamen indifferenter lethalia non sunt; sed in dicenda lethalitatis sententia distinctione aliqua adhuc utendum est: siquidem non superficialia vulnera, quæ extremas tantum tenuesque visceris oras lædunt, illæsis adhuc vasis majoribus, sed *profunda* saltim, cum venæ cavæ aliarumque venarum ac arteriarum læsione, propter ingentem profusionem sanguinis, quæ cohiberi non potest, & Spirituum viriumque dissipationem, ex necessitate mortem inferunt. Hinc ad quæstionem datam, ob die vulnera hepatis, illæsis existentibus venâ cavâ, nec non vesica fellea, diaphragmate, atque intestinis, simpliciter, per se & suâ naturâ pro lethalibus zuhalten / Gratosissima Facult. Lips. Med. ita respondit: Wenn epar absque læsione vasorum majorum vulneriret wird / so ist das vulnus nicht simpliciter, absolutè & suâ naturâ pro lethali zuhalten: Dingen aber / und wenn die vasa majora zugleich mit verleset werden / so ist das vulnus billig / und zwar aus eben angeführter Ursachen simpliciter & absolutè lethale.

§. LVI. *Cavam* vero hujus partem adhuc occupat *vesicula fellea*, quæ ita absconditè residet, ut sine insigni hepatis substantiæ vulneratione vix sauciari queat. Cumque usus ejus Oeconomix animali absolutè sit necessarius, nobilitatem quoque usus ejus simul concludere, vulnera verò semper & necessario mortem inferre, cum *Francisco Joële, in Chir.* suâ, non immeritò judicare nobis licebit. Et ne somnia alere videar, provoco iterum ad Casum ab Ammanno in *Prax. Vuln. Leth.* p. 253. propositum qui ibi legi meretur.

§. LVII. Idem planè judicium requirunt vulnera *lienis*; ob structuræ & actionis utriusque visceris analogiam ac similitudinem; hinc etiam alterum quasi esse *Hepar* quidam existimant. Sed quemadmodum nonnulli in excessu peccare vi-

dentur, qui *Lienis* vulnera, sua natura æque ac *Cordis*, lethalia esse crediderint; ut *Celsus*, qui dixit: vix ad sanitatem pervenire, quibus lien vulneratus: ficalii in defectu, qui usum ejus ad vitam non adeò necessarium esse, indeque integrum splenem, superstitie manente vita extirpari posse, contendunt. Sed quamquam experimenti hujus veritatem non negem, insulsè tamen huc trahi illud, quis non videt; dum in extirpatione tali manu artificiosâ factâ, per vincula vasis injecta, hæmorrhagia feliciter inhibetur. Rectius ergo is judicabit vulnera, qui modo totam illius compagem ex cellulis seu vesiculis nerveis ac fibrosis, sanguine arterioso turgidis coagmentatam, cognitam probè, perspectamque habebit; sic majora quidem ac profundiora, cum vasorum majorum dilaceratione facta, ob hæmorrhagiam nullâ arte compescibilem necessariò lethalia, minora verò, minusque profunda, non æque talia esse, meritò censebit. vid. suprâ citatum *Francisc. Joël. in Chir. suâ p. 14. & Ammann. Prax. Vuln. Lethal. p. 356.*

§. LVIII. De *Ventriculi* vulneribus, tot sibi contrariantes Autorum prostant sententiæ, ut judicatu penè reddantur difficillima: dum modò cum *Hippocr.* ac *Celso*, Lethalia, modò cum *Galeno*, *Marcello Donato*, aliisque non Lethalia sibi conceperunt. Sed quemadmodum textura visceris hujus non eadem, sic vulnera non unius semper sunt generis. *Orificio* siquidem superiori inflictum, ob plexuum nervorum insigniorum inevitabilem transfossionem, ac symptomatum vulnus mox excipientium, cardialgiæ intolerabilis, inflammationum, spasmodicarum affectionum enormium, convulsionum, vomitus singultusque atrocitatem, semper ac necessario Lethale, cum *Galeno* habetur: quod tamen de fundo ejus, præsertim quoad partes ejus laterales, semper dici non potest, dum pauciora mitioraque fauciatu percipit symptomata, vulnusque, quamvis difficulter fatis, curari interdum potest: quod iterum ex *Galen. L. 3. 3. Pract. Sect. 1. C. 15.* probo. Hæc tamen, si lata & profunda nimis sint, ut massa alimentaris unâ cum medicamentis, in cayum abdominis deponatur, ob digestionem

ac distributionem chyli frustratam, & incompeſcibilem hæmorrhagiam, æque lethalia non immeritò pronunciantur. Sed dicessortean, tale vulnus aliquando fuisse sanatum, quod & *Fallop. de Cap. Vuln. C. 12.* fatetur, sanavi inquit mulierem & hominem, à quibus egrediebatur Chylus & cibus. Sanavi mulierem, glande percussam plumbea, ab anteriori & posteriori parte &c. quod & cum *Cultrivoro* illo Borusso probare posses: a particulari tamen ad universale non valebit consequentia, dum & rari, admirabiles, &, ut *Averroes* loqui amabat, monstroſi ejusmodi sunt eventus; soliusque DEI potentiae & misericordiae acceptum ferendum inquit *Valleriola L. 4. Obs. 10.* quod plagis planè lethalibus vulnerati, propeque ad internecionem cæsi, incolumes quandoque evadant. Sunt itaque ad minimum ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ lethalia.

§. LIX. *Intestinatorum* vulnera, num sint dijudicanda lethalia, meritò dubitatur; cum gravia quoque eorum vulnera frequentius curari, frequentes Autorum observationes testentur. Dum & inter vulnationem ipsam magna semper occurrat differentia, & modò tenuibus, modò crassis, modò secundum longitudinem, modò transversim infliguntur. *Tenuium* vulnera, *Jejuni* præsertim, ac per transversim inflicta lethalia ab *Hippocr.* meritò judicantur; ob tunicæ nimirum nervosæ ac fibrosæ tenuitatem, vasorum magnitudinem, chyli affluentiam, curandi difficultatem, aliaque gravissima Symptomata. Hinc vulnus illud è regione umbilici ad latus sinistrum, quod cultro lato sutorio anticipi erat inflictum meritò erat lethale: de quo *Justus Vessius P.P. Erfurtenf. celeberr. in obs. Med. rar. obs. 10.* id refert: quod ileum intestinum bis fuerit læsum atque vulneratum, ut excrementa chylosa adhuc, unà cum potulenta materia in abdominis copiosè descendissent cavitatem. Reliquorum verò leviora vulnera, agglutinari quandoque posse, sæpius experimur. Quod si tamen magna, & per transversum inflicta appareant, tunc ob foecum elapsarum corruptionem ac putrefactionem, ob eandem sensibilitatem, hæmorrhagiam, dolorem, curandique adynamiam, æq; lethalia æstimantur. Et quamvis ex *Ephem. Nat. Curios. 40. 3. obs. 176. Stelp. van der Wiel Cent. 2. obs. 25.* aliisque, exempla, quibus eo-

runt-

rundem intestinorum plagæ salutare contigerunt, allegari possunt: istæ tamen me planè non feriunt, dum illis propter sectionem non institutam, fides vix habenda sit; aut per singularem naturæ benignitatem, vel circumstantiam satis fortuitam, solummodo sanatæ fuerint. vid. *Ammann, Prax. Vuln. Leth. p. 307.*

§. LX. In *Mesenterii* Vulneribus, respiciendum semper putotam ad longitudinem, quàm latitudinem & profunditatem vulneris: dum totum hoc viscus copiosa pingvedine, vasorumque lymphaticorum, sangviferorum nec non insigni glandularum serie, sit donatum. Quod si igitur sola tantum ejus substantia, cum vasis quibusdam lymphaticis lædatur, simplex talis læsio sauciato lethum inferre non potest, nisi plurima horum partium vasa, arteriæ præsertim, earundemque rami majores ac glandulæ simul consaucientur. Tunc meritò pro simpliciter & absolutè lethali habetur; non eapropter solum, quoniam partes abditæ, & in imo corporis sitæ sunt, vulnusque rite tractari, multò minus hæmorrhagia, lymphæque ad abdomen profusio cohiberi potest; sed quod cum sanguine vires quoque vitales confertim dissipentur. Nec minus periculum metuendum est de læsō *pancreate*, *receptaculo lumbari*, *ductuque thoracico*, quorum succi ad vitam ita necessarii sunt, ut horum effluxus, non secus atque hæmorrhagia, animam eluere possit.

§. LXI. Circa *renum* vulnera quid moneam, tanti valoris non est, ut multis his immorer: siquidem horum vulnera cum antecedentibus magnam habeant affinitatem. In sola namque substantia, quæ densa est ac carnosæ, leviter acceptorum vulnerum infinita forsan sanatorum exempla ex Scriptoribus corradere possem, nisi ipse consolidata observassem. Imò quid eorum inflammatione, exulceratione & suppuratione harum partium accidit frequentius, cum insigni, absque tamen vitæ dispendio, fibrarum carnearum dilaceratione ac consumptione. *Majorum* tamen, ac profundiorum, ad cavitatem usque seu pelvim, pertinentium c. vasorum insigniorum sangviferorum, quæ ex descendibus venæ cavæ & arteriæ magnæ truncis, rami Emulgentes dictis, ad eos distribuuntur, vel ureterum dissolutione, nunquam

quam salutaria, sed semper Lethalia extitisse, penes plerosque Auctorum legere vel observare mihi licuit, cum insignem talem & immedicabilem hæmorrhagiam, vel serum quoque urinosum ad abdominis cavum collectum lethales patrare posse molestias, ei ipsam partem in Sphacelum inde prolabi, rationi maxime consentaneū sit. Nec aliter judica de *Uteri vulneribus*; quanquā, num vulnerari lethaliter possit, apud illos disceptatur, qui viscus hoc non vitæ, sed sobolis procreationi destinatum esse asserunt: Sed quoniam dissectis vasis majoribus hæmorrhagiam insignem contingere, aut convulsiones cum aliis horrendis Symptomatibus supervenire cernimus, Lethalitem ipsi denegare quis poterit: Argumentum autem in se, nullius est valoris.

§. LXII. *Vesicæ Urinaria* vulnera, ob texturam nerveam seu membranaceam difficillimæ esse coalitionis experientia edocti omnes quidem cum *Sennerto* consentiunt: qui L. 3. de *Vuln. Ves.* ita scribit: Si vesicæ corpus & pars, quæ nervea est, vulneratur, insanabile fere malum est. In declaranda tamen eorum lethalitate maximè observamus dissidentēs. Si enim *Hyppocr.* ejusque asseclas consulamus, Lethalia ista depredicare non dubitant; dum alii è contra non minoris fidei viri, *Kentmann. de Calc. C. II Plater. obs. p. 850. Corn. Stalp. van der Wiel. Cent. 1. obs. 81.* neutiquam fatalia ea deprædicant. Sed quemadmodum ejusmodi vulnera, quoad mensuram non semper sint eadem, sic diversas à diversis oriri sententias facile mihi persuadeo. Exiguum namque carnis intervenitu coalescere exacteque sanari experientia confirmat, collumque ipsius, quod maxime carnosum est, quotidie sanari docet Lithotomia: quā cervix ipsius impunè discinditur, ut calculi vesicæ extrahi valeant. Latius tamen fundo inflictam, ratione singultus, vomitus, inflammationis ac sphaceli, vel dolorum, spasmodorum, ac Convulsionum supervenientium, vel contentæ urinæ ad abdominis cavum depositæ, si non per se, ut plurimum tamen mortem inferre posse, nemo forte negabit. Accedit & hoc, quod madet perpetuo, distendatur, parsque fauciata ab urinæ acrimonia non parum offendatur. Historiæ verò sanatæ vesicæ, quæ glande sclopetaria erat trajecta, cultro perforata, ictu à tauro perrupta non immeritò inter curationum miracula reponendæ erunt.

§. LXIII. Restat adhuc, ut *vasorum, nervorum ac tendinum* vulnera examinis incudi breviter subjiciam. Hæmorrhagia quippe, quæ Vulneratis haud rarò accidit, ut dicatur, *der Mensch hat sich verblutht/ oder zu Tode geblutht*/non infimum ex relatione Vulnerum occupat locum. Sæpius à Magistratu, Medico imponitur quæstio: an hæmorrhagia facta lethalis judicanda veniat nec ne? Heic ne erremus, sciamus: ad veram formalem vulneris lethalitatis rationem, vasorum ortum, ac progressum scitu summè esse necessarium: dum una eademque vena vel arteria, lacerata, propter solius loci seu situs diversitatem, pro lethifero & non lethifero judicatur vulnere. Illis equidem contrarius non sum, qui unicum lethalitatis punctum in amplitudine & magnitudine vasorum consistere affirmant; quatenus vulneratis venæ cavæ vel portæ, vel aortæ magnæ ramis, universo corpori fluido vitali necessario defraudato, viribusque subito dejectis, subitanea mors ex necessitate insequitur; sed illud saltim prætereundum non esse, judico, quod & situs ad lethalitatem determinandam maximè conducat. Nam quemadmodum majorum vasorum sanguiferorum vulnera, modo sunt in extremis partibus, jure lethalia dici haud possunt, sic minorum, profundius tamen latentium, ob incongrui situs rationem, quibus remedia congrua applicari non licet, absolutè lethalibus sine omni deliberatione accensentur. Talia vulnera lethalia sunt omnia arteriarum ac venarum *jugularium, axillarum, cruralium, emulgentium, ramorum iliacorum* per inguina tendentium, solùm quod vinculis constringi nequeant. Jugulum enim citra strangulatus & suffocationis discrimen arctari nequit: & arctæ in hoc casu deligaturæ defectu, sanguinis lethiferum contingit pro fluvium. Sed unicum adhuc superesse videtur consilium, quod mihi opponi posset, vasorum sc. fauciatorum compressio digitis: quale exemplum recenset *Roubysen* de famoso quodam adultero, qui ex Lue venerea gravissimâ sanguinis profusione, correptus, è limine mortis revocatus fuit, per vasis exesi compressionem, frustra adhibitis remediis stipticis. Et cum nullo alio cohiberi posset sanguis medio, conduxit æger suasu Chirurghi aliquot factores vitæ sedentariæ assuetos, qui alternatim ex incubiis

cubiis sedentes, digito vasis fauciatu labella comprimerent, & salutis hujus viri juxta lectum invigilarent. Sed quamvis externis in partibus jocosam hanc speculationem promptè concederem: ubi tamen profundè nimis delitescunt vasa, pro obturandis his rivulis & occludendis, illam æque ineptam esse quis non intelligit. Ne tamen hæc omnia sine Autorum fide pertranseant, add. *Resp. Med. Fac. Witteberg. d. 28. Jun. 1635. ibi*: Hierauff berichten wir kûrzlich so viel: daß zwar die Vulnere arteriarum und venarum an und vor sich selbst nicht tödlich zu achten / sie seyn denn an denen Dertthern / dadurch keine menschliche Hülffe das Blut kan gestillet werden. Et *Lips. d. 6. Jul. 1667. als berichten wir hiermit* / daß dem eingeschickten und bey denen Acten befindlichen Berichte nach / diese Wunde schlechter Dinge vor tödlich zu halten / allidweil 1. die Verwundung vasa majora, und zwar nicht allein eine venam, sondern auch eine arteriam betroffen / 2. das vulnus per transversum infligirt / indem wie der Bericht besaget / der ramus major cruralis, so wohl venæ cavæ, als arteriæ magnæ zugleich abgeschnitten gewesen / und dann 3. das vulnus an sich selbst in summo femore gewesen / als an welchem Orte die gewöhnlichen Bände und Blutstillungen ganz unbequem / und am allerschwerlichsten benzubringen / zumahl &c. Interim sæpe, fauciatas, arterias, & insuper cauterio, pessimo consilio, adustas incompefcibili hæmorrhagia ægrum tandem jugulare contingit: Quæ, si tempestivè planè dissectæ, & obligatæ, fuissent, omni periculo caruissent.

§. LXIV. De propro tandem ad *nervorum & tendinum* vulnera, quæ itidem vel profundiora & majora, vel minus talia contingunt. Minora sive puncturæ nervorum parvitatem suam vehementiâ summâ compensare, ad eoque diversum quid, planeque peculiare à plerisque aliis vulneribus alere, vel ex eorum Symptomatibus semper atrocioribus fit evidens. Et profectò, consensum, qui mediantibus nervis contingit, omnium esse maximum, quotidianâ docemur experienciâ. Quis enim est, qui nesciat, à subtilissimis etiam, puncti ad instar ab acuto aliquo instrumento illatis vulneribus, dolores atrocissimos, spasmos intolerabiles, deliria, vigilias, febres continuas, convulsiones universales, aliaque stupenda, ac tristia semper, mala contingere; adeò, ut nisi auxilium maturè feratur, actum omninò sit, de vitâ hominis. Ubi quidem hoc memoratu dignum est, quod puncto nervo, memoratt symptomata magis magisque augeantur; rescisso autem, quodammodo tollantur. Exempla si velis, rara ea non sunt, vid. *Paracum Op. Chir. L. 9. C. 38.* ubi Chirurgus fortè fortuna nervum pro vena punxerat. Eadem quoque naturâ & *tendines* gaudere, idem non solum vigor symptomatum confirmat, sed & tantum non omnes consentiunt Medici & Chirurghi: hinc nervi nomine, & *tendines* passim complectitur *Hippocrates & Galenus*, hicque tria nervosorum corporum constituit genera, *ligamentosum* puta ex ossibus, *tendinosum* ex musculis, & *nervosum* propriè dictum, ex cerebro ortum. Has inter partes tamen, ratione symptomatum, tanta intercedit affinitas, ut dubii quandoque in vulneribus, præf. profundioribus hæreamus: utrum *nervus* propriè sic dictus, an vero *tendo* potius, sit vulneratus. Sed ut & hisce tandem juxta institutum meum

fatisfiat vulneribus, periculosissima illa semper quidem, nec tamen omnia absolute & permiscuè lethalia, æstimari possunt: sed respectu læsionum ipsarum propaginum nervearum, partium quò tendunt, situs profundioris vel minus talis, aliarumque circumstantiarum modò sic, modò aliter judicanda veniunt. Quodsi ergo vulnera nervorum per ventrem medium præprimis decurrentium, intercostalium, vagi paris & Phrenicorum, quibus organa vitalia, seu cor ac instrumenta pneumatica activitate sua defraudantur, actionesque vitales inhibentur, appareant: de absoluta ejus lethalitate quis quæso dubitabit? Sic reliquas nervorum majorum propagines læsas propter cerebri consensum, in lethales fauciatos convulsiones conjicere posse palam est: dum rarò vel nulla illis medela fieri potest, horumque Symptomata nullâ arte, nulloque consilio separare vel abigere se patiuntur. De *contusione tendinum*, qui dubitat, adeat *Paræum L. 9. C. 11. Caspar Baub. in Theat. Anat. Valeriolam L. 5. obs. 5. Annemann. in Med. Crit. p. 61.* cujus ultimi verba hæc sunt: *die Erfahrung weiset / daß oftmahls durch eine geringe Wunde übern Rine propter concursum tendinum ea in parte, ein plötzl. Tod erfolgt.* De salute verò, quam ex *scutura nervorum ac tendinum* aliqui promittunt, non adeò magnificè sentio, neque rationes eorum allegare heic dignas judicò: siquidem non adeò promptè nervos coalescere per se sit manifestissimum, neque usus illorum defectu citra totius machinæ destructionem laborare sit concessum. Sed manum de Tabula.

§. LXV. Hæc ni fallor, erunt præcipua, quæ in hac nodosa ac intricata, maximeque tamen Medicis & Chirurgis commendatâ materie, circa vulnorum Lethalitem, considerari merentur, quæ fundamenti loco in decidendis hujusmodi controversiis ad Judicis postulatum sufficere possunt. Cùm enim paginae dissertationi huic destinatæ expectatione citius excreverint, vela quoque contraho. Quodsi tamen quædam adhuc desideres, disputationem tantum, non verò Tractatum de hac materia, me promississe reputa, imò & illud perpende: Non omnia possumus omnes. Et cùm infiniti dentur Casus, quos excogitare omnes nondum licuit, infiniti esset laboris, certè ultra meas vires. Fretus interim vulgari illo: In arduis & voluisse sat est. Hæc tamen pauca, ne Cassiario judicio relegas, sed potius æquò animò suscipias, quâ decet, humanitate expe-
to. Et si quid humani irrepperit, vel talia, quæ delicatorem palato minus videbuntur grata, erroris veniam ob summam materiæ difficultatem ab humanitate Tuâ mihi promitto. Tibi verò, Summo Numini, tam benigno hætenus studiorum meorum Directori, pro concessis hunc laborem consummandi viribus maximas, quas mente concipere possum, refero gratias, Tuæque Sapientiæ omnia, quæ à me unquam elaborata sunt, adscribo. Tibi porrò studia factaque mea omnia committo, hæc ita dirigas, ut iis Tua gloria, hancque subsequutura Proximi salus promoveatur unicè: sic Tibi soli laudes lingua mea cantabit in perpetuum, quando nempe gaudii cœlestis &
Gloriæ Tuæ non erit unquam

F I N I S.

Clarissimo
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRÆSES.

Ntiquum est Medicinæ opprobrium, quod sit *σοχαστική*, seu conjecturis multum laboraret, è quibus, tanquam rebus solum probabilibus, conclusiones inconcussas formare, sanæ rationi adversetur. Sicut autem nemo tam imperitus fuerit, ut universis Medicinæ considerationibus, *σοχασμὸν* præficere ausit; cum non solum in numerosis, sed numero quoque præpollentibus casibus, non tam conjecturis, sed tam ratione, quam experientia niti possit: Aut, si vel maximè circa remotiorum causarum pervestigationem, divinationis Spiritu non polleat, id ipsi non majore jure vitio verti possit, quam Magistratui, Dei plane Vicario, interim tamen ab Hujus omniscientiâ adeò remoto, ut vel aliter, quam secundum fallacia sæpe atque defectiva testium effata & manca acta atque probata, nihil solide justî, statuere atque decernere possit: Vel *σοχασμῶ* non rarò nihilominus fallaci, speciosis suspicionibus insistendo, methodum veritatis inveniendæ, à Divina Omniscientia atque Praxi longe magis abeuntem, per carnificinas atque tormenta, tentare necesse habeat: Ita nihilominus maximo plane jure atque merito distingvendæ omnino sunt ejusmodi causæ & subjecta, in quibus medicina *σοχασμὸν* suum negare aut dissimulare minime contenderit, ab alteris illis, in quibus sese melius fundatam esse, satis certo novit. Sane verò ingens est, & subinde irreparabile damnum, quod ex temeraria spe atque fiducia, in conjecturis quantumcunque etiam speciosis collocata, resultat; Imprimis quando non tam ipse eventus, talibus ausibus

in ancipitem casum tentandus, etiam ipse conjectura boni eventus palliari potest: Sed tanto magis, quando etiam certissimus capitalis damni eventus, imò potius effectus, ita ante oculos positus est, ut unice à decisione medici, inauspicato certe in tali casu conjecturis innixuri, pendeat. Certe, quantumlibet etiam alias & multas, & fecundas occasiones, habeat Medicus imperitus, & κατ' ἀμάθεσιν θεασὺς, ex imprudentia impudens & confidens, graviter temeraria sua autoritate peccandi; neque certior tamen, neque gravior ipsi obtingit, quam si in Lethalitis violentarum læsionum determinatione, scientiæ suæ atque prudentiæ nimium tribuat, & audacia potius quam fiducia, auctoritatem suam muniat & confirmet. Suadet certe non magis communis honestas, quam meus ipse genius, atque indoles, quemlibet præsumere bonum, donec probetur contrarium; Et ipse maxime odisse soleo levitatem, imò temeritatem, fingendi casus: Quis autem præsumptioni illi indulgendi superest locus, quando contrarium probatur, & ex variis, non jam obliteranda memoria emortuis, & pro non factis amplius habendis, sed sane longe præfentioribus, exemplis doceri potest, quantum in ejusmodi rebus jam nescio quibus conjecturis, jam suæ auctoritatis erigendæ studiis, jam æmulationi atque contradicendi pruritui, tribuatur: nisi quidem crudæ prorsus imperitiæ talia adscribi debeant, quod certe neque semper fieri potest. Ibi reos conjecturis gravare; Conjecturas ex opinionibus, & vulgo, & maximo suo merito controversis atque dubiis pro rationibus ponere, figmenta casuum ac eventuum, pro hypothesi, & ipso præsentente casu assumere, quibus nihil simile, nedum geminum unquam fando acceptum sit: Eventus per probabilem consequentiam, pro effectibus interpretari: Distinctionem lethalitatis absolutæ, periculositatis eximiæ, accidentalis periculi, non applicare; Imò judicium suum, vel pro probabilibus reddendis, ac plane determinandis, circumstantiis temere suspectis & nullo corpore delicti adumbratis, non tam obfirmare, quam suspiciones demum suppeditare, imò tanquam pro rationibus decidendi respicere &c. singula hæc, tanto magis autem pleraq; quid sunt, si non probationes potius, quam præsumptiones conjecturarum pessimi-

peffimarum. Ibi quidem tanto pejus eft, experiri, quod homines
fæpenumero circa res longe minoris momenti, etiam frivolis
dubitationibus, tantum fæpenumero indulgeant, ut ibi absolute
nihil certū, imò vix quidquam probabile effe contendant: E con-
tra in illis rebus, quæ vel vitam hominis concernunt, tantum au-
toritati fuæ tribuant, ut vel nullis, vel alienis, vel frigidis qui-
busdam rationibus niti, non dubitent. Ut nunquam ullum
hominem in individuo, etiamfi ne quidem immeritum, stringe-
re, mei fit five ingenii, five moris; Ita neque tamen reformido
veritatem, in rebus ubi magnum ejus eft operæ pretium, cole-
re: contempto, quod illam fequi jam dudum dedidici nescire, odio:
Dicat mihi quæfo quisquis fit, & erit mihi magnus Apollo,
quidnam causæ fubfit, quamobrem de dubio quodam gravioris
læfionis casu, fi numero plures medicorum fententiæ postu-
lentur, tam facile par numerus colligi poffit negantium, quam
affirmantium, nam eandemque de indole vulneris ad eventum,
propositionem? Aft verò, quod hoc omni modo ita evenire,
non poffit forte folum, fed omninò foleat, fi quis dubitare vel-
let, aufim illum paucis verbis ita instruere, ut citra fufpectum
alterius cujuscunque argumentum aut judicium fuo ipfius ju-
dicio ftare atque niti poffit. *Hablen cartas, y callen barbas*, di-
cunt Hispani. Interim cum ea fit conditio humanitatis, ut ille
pro prudente habendus veniat, non qui minime, fed qui mini-
mum errat, tanto magis neceffaria erunt adminicula, quibus ab er-
rore five cohiberi, five revocari poffint, quotquot hisce rebus vel
volunt vel debent animum applicare. Unde quidem laude om-
nino digni funt omnes, quotquot ejusmodi rebus, in quibus non
minus proclive fit, quam grave, aberrare, facem aliquam præfer-
re in animum induxerunt.

Tu ipfe Clariffime CANDIDATE quantumvis hac vice
potius Eruditionis Tuæ documentum dare, quam alios erudi-
re fuffeciffet, laudabili cœpto, unum quidem faciendum, alte-
rum tamen non omitendum, credidifti. Recte itaque eruditam
deductionem de LETHALITATE VULNERUM, ita
peregifti, ut vario refpectu atque confiderandi modo methodoq;
licet pleraque quæ alii, non tamen eadem prorfus, verborum at-
que

que rerum serie, sicut alii, pertractaveris. Laborem certe exantla-
sti & operosum & judiciosum, & ita in eo versatus es, ut laude debi-
ta non defraudandus sis. Commodissimè vero evenit, ut Dis-
sertationem ita elaboratam mihi obtuleris, quæ limam ulterio-
rem non requireret; utpote quam adhibere, tempore variis oc-
cupationibus impedito, major mihi quam pro reliqua rei indole
fuiſſet labor. Perlegi propterea quidem, sed facile ita uti erat,
reliqui. Nemo sit vir doctus aut peritus, qui in dubium vocare
ausit, quod non solum primario Tuo officio, publicum speci-
men exhibendi abundè satisfeceris, insuper autem etiam ad rem
ipsam velut compendio quodam deprehendendam, satis felix
fueris. Decent sane atque docent hæc monumenta, quod stu-
dium Tuum, per sex & quod excurrit annos, in Ill. PHILU-
RÆA optime collocaveris, & cursus illos quos apud Viros et-
iam post Fata celebres. B. B. ORTLOBIUM atque LANGIUM
decurristi, ita prosecutus sis, ut metam attingere, Brabæum obti-
nere, omninò merueris: Sicut etiam ipsa res haut minus testi-
monii Tibi fert, quam Celeberrimi illi Viri collaturi essent,
nempe Dnn. Professores atque Doctores ceteri laudatæ Aca-
demix, quod apud omnes atque singulos illorum, multam Tu-
am ac assiduam operam & industriam optime collocaveris. Gra-
tulator Tibi, & maxime esse virtute jubeo. Per virtutis ædem ad
Honoris constituerunt aditum prisca Romani; Rectam insi-
stens viam, recte appulisti. Cape Honorem, legitimum præ-
mium. Imo perge progredi, & strenue hanc insiste viam. De-
um venerare, fac officium, insiste studio ac industria negotiis,
ita Te non bona fortuna, sed benedictio divina, felicitas, utili-
tas, quantum precari velim ac possim, complectentur &
sequentur. Vale. Dabam è Musæo Hal. Magd.

XIV. Jul. MDCCIII.

